Ч. 173 (14.7:0·. Львів, неділя 8. серпня 1937 Opłata pocztowa uiszczona gtówką. Рік LVIII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ ВРАНЦІ

РЕДАКЦІЯ Й АДМІНІСТР.: ЛЬВІВ, РИНОК Ч. 10. II. ПОВ.
Телефон Редакції й Адм.: 229-41
Телефон Друкарні 229-26
Адреса для телегр.: Діло Львів
Конто: П. К. О. Львів 504.060.
„ Банку Чеських Легіон. Праґа „Діло".
Рукописів не звертаємо.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно . . . . . 5.00 зол.
Чвертьрічне . . . . 15.00 „
Піврічно . . . . . 30.00 „
Річно . . . . 60.00 „
В АМЕРИЦІ 1.50 ДОЛ., У ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ 30 КОР. Ч., У ВСІХ ІН. КРАЯХ 7.50 ЗОЛ. П.
ОДИН ПРИМІРНИК 20 сот.

Середземне Море небезпечним тереном для кораблів.

НАЦ. ЛІТАКИ ЗБОМБАРДУВАЛИ АНГЛІЙСЬКИЙ КОРАБЕЛЬ?

Корспондент „Дейлі Геральд" в Альжирі, заявляє у телеграмі до свого часопису, що в трьох літаках, які бомбардували корабель „Брітіш Корпораль" розпізнали повстанчі апарати.

Корабель був тоді віддалений 35 км. від Альжиру, коли його заатакували 3 еспанські літаки, які скинули коло 40 бомб. Одначе ніодна бомба не поцілила корабля. Літаки обнизили лет і обстрілювали чердак. Англійський корабель віз вантаж бензини з Персії до Англії і міг зовсім легко вилетіти у воздух.

НАСТУП НА ФРАНЦУСЬКИЙ КОРАБЕЛЬ.

Другий випадок обстрілювання торговельного корабля трапився того самого дня в год. 6. веч. Якийсь літак напав на французький пароплав „Діябель Амур" і обстрілював його зі скорострілу. На щастя жертв у людях не було.

ІТАЛІЙСЬКИЙ КОРАБЕЛЬ ТЕЖ ОБКИНЕНО БОМБАМИ.

Трохи пізніше, недалеко того місця, де трапилися оба згадані вище випадки, якийсь літак скинув на чердак італійського пароплава „Манджіоа" дві бомби. Відломки бомби важко поранили капітана корабля. Підчас паніки, яка витворилася, голяндський обсерватор комітету неінтервенції зломив собі руку.

Французькі військові літаки з Альжиру пустилися в погоню за напасниками, одначе не вспіли їх віднайти.

Ці інциденти викликали величезне вражіння в Альжирі. Делеґати залог торгов. маринарки заявили, що дали доручення, щоб залоги торговельних кораблів відмовлялись від виїзду на море без ескорти.

Летунські бої в Еспанії.

Урядовий комунікат червоних подає, що нац. летунські ескадри бомбардували вчора укріплення червоних коло Сантандер. Літаки скинули проклямації, в яких закликають піддатися.

НАСТУП ЧЕРВОНОЇ ЕСКАДРИ.

Комунікат міністерства летунства у Валенції подає, що червоні збомбардували ганґари на летунськім майдані в Ґарапінільос. Кілька літаків знищено.

ПІД МАДРИДОМ ТИХО.

Радіовий комунікат подає, що на мадридському фронті відбувалася тільки слаба виміна стрілів. Військову акцію утруднюють сильні спеки, які доходять до 43 ст. в тіні.

На фронті Теруелю нац. війська йдуть далі вперед. Передні стежі дійшли вчора до міста Безас.

НА АРАҐОНСЬКІМ ФРОНТІ.

Комунікат головної нац. кватири повідомляє, що нац. війська заняли на араґонськім фронті на відтинку Альбаросін місцевість Сієрра деля Круз. Противник полишив на полі бою сотні вбитих.

В околицях Торелявен нац. літаки зістрілили 12 мисливських літаків червоних.

ЗАВОРУШЕННЯ В БАРСЕЛЬОНІ.

У звязку з атентатом на одного судового урядовця в Барсельоні, арештували там 50 анархістів. Поміж анархістами і поліцією прийшло до бою на револьвери. На вулицях Барсельони розкидають анархістичні летючки, які закликають до повалення „уряду перекупленого Москвою". Всі анархістичні часописи, що виходять у Валенсії, сконфіскували.

Видалення трьох німецьких журналістів з Анґлії.

„Ню Кронікл" подає сенсаційну вістку, що трьох німецьких журналістів дістало наказ покинути Велику Британію до 14-ох днів. Видалюють їх під замітом, що буцімто вони вели шпигунську акцію. Видалюють головного представника видавництва Шерля й кореспондента берлінського „Льокаль Анцайґер" Вернера Кроме, його помічника Вреда і кореспондента другорядної пресової аґенції Лянґена. Імовірно умовини, серед яких прийшло британське рішення про видалення таке компромітуюче для згаданих журналістів, що німецький уряд не квестіонує британського доручення.

Японські частини покидають Ганков.

Японський уряд приказав, щоб японські відділи покинули Ганков до полудня завтрішнього (неділя) дня. Більшість мешканців японської концесії вже виїхала. Ті, що ще залишилися, покидають місто нині. Тимчасову владу тих концесій обіймають китайські органи.

ЯПОНСЬКІ ГРОМАДЯНИ ПОКИДАЮТЬ НАНКІН.

З Нанкіну повідомляють, що всі японські жінки й діти вже покинули Нанкін. Більшість японських громадян готовиться з поспіхом до евакуації. В місті лишається тільки персонал амбасади, члени морської і військової місії та японські журналісти. Велике число китайців також покидає столицю.

Щоб дати змогу всім китайцям, які перебувають у Японії, вернутися до Китаю, китайський уряд змобілізував відповідну скількість кораблів. Більшість китайців-студентів, які студіювали в Японії, вернулася вже до краю.

За право до самостійности нашого тіловиховання.

З ПРИВОДУ РОЗВЯЗАННЯ УКРАЇНСЬКОГО СПОРТОВОГО СОЮЗУ.

Львів, 7. серпня 1937.

У вчорашньому числі „Діла" принесли ми вістку, яка зробила гнітуче вражіння на все українське громадянство та поглибила нинішні прикрі настрої. Бо вістка про розвязання Українського Спортового Союзу не торкається тільки вузьких кол наших спортовців, але вдаряє в найчутливіше місце цілого нашого національного життя. Справа українського тіловиховання — це вже не маловажна справа спортових ігор: це справа здоровля й тугости молодого покоління, справа нашого майбутнього. У тому однозгідне ціле українське громадянство, яке дорожить тіловиховними справами, так, як дорожить справами молоді взагалі. Нашого громадянства не [illegible]дують так, ані не турбують успіхи, чи невдачі поодиноких тіловиховних клітин, як радше справа масовости спортових гасел і руху. Явище наскрізь зрозуміле й оправдане, коли пригадаємо собі ті алярмуючі дані про зріст смертности на українському селі, зменшене число народин, катастрофальні життеві й гигієнічні умовини нашого села та нашого міського пролетаріяту. Ясно, що ми мусимо класти на справи тіловиховання якнайбільший натиск.

Найновіші напрямні, що ними кермується фізичне виховання в деяких европейських народів, опіраються на двох засадничих тезах: тіловиховання мусить служити інтересам нації і держави. Беручи під увагу інтереси держави можна запримітити в нинішній Італії, Німеччині і Совітах тенденції до найтіснішої централізації тіловиховних справ під сильною, а то навіть беззастережною контролею держави. Останніми роками по лінії таких напрямних намагається теж і Польща вести свою спортову політику. Одначе, коли в Німеччині чи у фашистівській Італії, ці напрямні не викликують ніяких застережень, бо там і державні і національні інтереси взаємно покриваються, то і спортова політика

Совітів наставлена тільки і виключно на оборонність совітської держави, підчинена комуністичній партії та з правдивим спортом майже нічого не має спільного.

Зовсім окремого значіння набирає фізичне виховання в Польщі. Централізаційна політика у справах спорту незвичайно складна, не тільки тому, що маємо тут до діла з мішаниною під національним оглядом, але ще й тому, що навіть не всі польські тіловиховні установи, чи централі (очевидно ті, що є під впливами політичної опозиції) радо піддаються централізації. Навпаки, з чисто політичних мотивів у польському тіловиховному таборі панує хаос і сильний негативний підхід деяких кол до централізації тіловиховання під егідою урядових чинників.

Ясно, що ці всі непорозуміння нас безпосередньо не торкаються. Це польська внутрішня справа, яку вони між собою скорше, чи пізніше поладнають. Зате цікавлять нас ці справи з іншої причини. А саме задумана централізація фізичного виховання в Польщі, яка стільки неголувань накоїла між самими поляками, цікавить нас безпосередньо, зокрема тепер по розвязанню УСС.

Розвязання УССоюзу, одної з найповажніших наших тіловиховних установ — вдаряє в наші національні інтереси. Не маємо ніяких сумнівів, що витворена ситуація може мати незвичайно погані наслідки для дальшого розвитку нашого тіловиховного життя. Розвязання УС Союзу загострює теж проблєму української молоді. Молодь це в кожній нації найбільш ексклюзивний чинник, чинник повний молодечої енергії, буйности, чуттєвих поривів, чинник, що незвичайно легко емоціонується, та який мусить завжди найти змогу виладувати надмір своєї енергії, мусить найти такі форми вияву, щоб емоційний елемент грав у них не останню ролю.

Таким річищем, що ним могли, з користю для нації та без ніякої шкоди для держави, плисти всі згадані прикмети молоді, були тіловиховні клітини, обєднані в УССоюзі. Годі завивати правду в папірці, бож розвязання УСС не тільки припиняє діяльність цієї установи. Воно бє в найнижчі організаційні клітини, відбираючи їм моральну підставу легальної праці, якою був УСС. А що в отих клітинах зорганізовані тисячі української молоді, в які поданий нами вчора розпорядок влади вносить замішання, рубом стає знову питання про такі форми вияву молодечої енергії, які вміщались в легальних рямцях та які проте не булиб згори накидувані владою.

Ось тут доходимо до коріння справи. Серед мотивів, що їх подає розпорядок про розвязання УСС, находиться далека 13-та точка, яка — здається — стала головною і засадничою причиною того рішення:

13) УСС під покришкою спортово-руханкової діяльности ширив політичні гасла забарвлені націоналістично-сепаратистично (ширення гасла політичне о забарвленню вибітнє націоналістично-сепаратистичним), чого доказом є а) виеліміновання із свого гурту товариств, що не стояли на площині повного зірвання контакту з організаціями, згуртованими в загально-державних спортових союзах та б) відкинення на Звичайних Загальних Зборах в дні 28. березня 1937 р. внеску про усунення із статуту постанови про зірвання контакту із загально-польським спортом

Спортова Рада УСС буде у свому рекурсі напевно оспорювати наведені твердження влади. І ми так само не можемо з отими твердженнями погодитись. Між українськими тіловиховними організаціями були і є ріжниці думок щодо тактики праці, щодо шляхів і метод тіловиховних ідей, однак це ще не є тотожне з „ширенням націоналістично-сепаратистичних гасел", коли якась організація стоїть на становищі, що не хоче належати до загально-державного спортового союзу! Належати туди чи не належати — це її добре право. Ми брали на сторінках „Діла" відразу в оборону ті наші тіловиховні та спортові організації, які наражались на закиди від своїх земляків з приводу їх приналежности до загально-державних союзів. Але не можемо ніяк погодитись з тим, щоб адміністраційні розпорядки кермували ідеольогією українського спорту та щоб вони відбирали українським тіловиховним станицям само право рішати розвиватись виключно на українському терені, чи у такій чи іншій співпраці з організаціями польськими! Ріжниця думок на тему шляхів українських тіловиховних установ — це виключно наша внутрішня справа, яку ми могли і напевно булиб поладнали самі між собою. Це справа українського громадянства, його ріжниці поглядів, його ідеольогічних розбіжностей. Кожна постороння інтервенція не тільки зайва, але шкідлива, і така інтервенція ніколи не переконає ідейних прихильників тези про окремішність українського спорту, що вони помилялися!

Аргумент, що Звичайні Загальні Збори відкинули внесок, щоб усунути зі статуту постанову про зірвання контакту із загально-польським спортом — нестійний. Загальні Збори не вирішували справи зірвання контакту зі загально-польським спортом, тільки відкинули зміну статуту в тому напрямі, щоб не піддавати організації під контролю ПВіВФ. А це дві зовсім інші справи. Бо таке становище Заг. Зборів УСС не було в ніякому разі якимось кроком у сторону нелегальщини. Навпаки: УС Союз саме й уперто змагав до збереження легальних форм всієї своєї праці.

Кілька літ добивався УСС затвердження статуту, користуючись й поміччю провідних політичних чинників, яким удалося дістати від влади навіть... обіцянку, що статут буде затверджений. УСС пішов тоді на деякі уступки — погоджуючися на обмеження території діяльности до 3-ох полудн.-схід. воєвідств. Але не зважаючи на те праця УС Союзу стрічалась з постійними перепонами. У 1935. році прийшла заборона Запоріжських Ігрищ, що заповідалися дуже гарно і закрито часопис „Готові" — тодішній офіціоз УСС. Далі — прийшла вже конкретна вимога: підпорядкуватися державному урядові фізичного виховання. Вийшла дивна ситуація: з одної сторони Союз і його підбудова хотів пристосуватися до вимог нового закону про товариства і сперти свою діяльність на правних основах, діставав обіцянки затвердження статутів та добивався півофіціяльного прийняття до відома істнуючого стану, — з другого боку тих статутів не діставав, зате стрінувся з закидом нелегальности. Разом із цим прийшов закид політичної роботи під плащиком спорту. До політікум можна — очевидно — зарахувати всі взагалі прояви національного життя. Але політикою, тим паче протидержавною політикою, не є обстоювання права розвиватись у рямцях закону про товариства, виключно на рідному ґрунті, без звязку з чужонаціональними організаціями!

Ф. АЛЯХНОВІЧ. 31

7 ЛІТ НА СОЛОВКАХ.

ПОДІЛ ВЯЗНІВ.

Адміністрація ділить вязнів на дві категорії: „ка-ерів" (контр-революціонерів) і „соціяльно близьких", значить: розбійників, злодіїв і т. д. Далі інші світи, дві відмінні психіки, дві етики. Кримінальний вязень, якого я мав неприємність пізнати підчас моїх примусових відвідин у ріжних вязницях, ділить людство на дві зарисовані частини: ми і вони. Одна — то всі ті, що в незгоді зі законом, то злодії, розбишаки, обманці і т. д., які галапасують на тілі громадянства, то „свої", зате друга — то „фраєри", це людське муравлище, яке витворює деякі вартости, яке працює, пише кодекси, диспонує органами безпеки і т. д.

Перші — це вибранці долі, порода надлюдей, яким все вільно, другі — це ґельоти, нездібні „до — нічого ліпшого". Перших обовязує своя власна етика, яка не має застосування до „фраєрів". Картяний почесний довг повинен бути сплачений протягом дня, дане слово повинно бути дотримане, підчас коли щодо „фраєра" допускальний всякий обман. Коли підчас гри в карти (всі кримінілісти з замилуванням ведуть азартні гри), комусь нині не щастить і не має на дальшу гру грошей, буде грати на сподні і чоботи „фраєра", який спить на сусідній причі — і на випадок програної — совісно вкраде річ, поставлену на карту, і віддасть її щасливому грачеві. Коли нема вже поблизько „фраєра", буде грати на палець власної руки і на випадок програної без вагання втне його сокирою, щоби кинути свому партнерові. Знаю випадок, де один криміналіст І. К. програв свою коханку, яка була у відмінному стані. Під притокою проходу вивів її до ліса, де вже в умовленому місці ждало шість вчорашніх грачів і там кожний почерзі зґвалтував дівчину (Соловки 1928 р.). Почесний довг сплачено протягом 24-ох годин! Можливо, що амант навіть не був позбавлений сентименту до своєї товаришки, але... довг передовсім! А дівчина, побоюючись пімсти, мовчала, не маючи відваги жалуватися адміністрації.

Обікрасти „свого" не вільно, за те вкрасти у „фраєра" є сміливим вчинком.

Отже цей світ кримінальних проступків признає дві етики: одну у взаємних відносинах, між своїми, і другу або властиво ніякої, — у відношенні до „фраєрів".

Тому то взаїмні відносини „кaерів" і „соціяльно близьких" були постійно ворожі.

„Соціяльно близькі" обкрадали „каерів", а ці останні, коли займали в таборі більші становища, мстилися над „соціяльно близькими".

Для ілюстрації відносин наведу факт з 1928 р.

НАГІ... У ГРУДНІ!

У вільні дні від театральних вистав театральне фоє було місцем збірок для партій вязнів, які прибували з філії. Постійно відбувалося перевидування вязнів з одної місцевости до іншої. Постійно, в міру потреби робучих рук, транспортовано великі гурти каторжного робітника з одної філії до другої. Було це в грудні 1928 р. Море ще не замерзло, але було вже покрите густою кригою. Ми ждали на приїзд партії вязнів, з недалекого острова Анзер.

Я сидів у театральній канцелярії занятий переписуванням роль. При другому столі сиділа жінка, колись дружина ґенерала, нині — як ми всі — в сірому каторжному строю, яка виконувала в соловецькому театрі обовязки касієрки.

Нараз ми почули рух на сходах. Моя товаришка з жіночої цікавости, кинулася до дверей, щоби приглянутися партії вязнів, що прибувала з Анзеру. За те я байдуже скручував папіроску з махорки, не спішучись зовсім оглядати видовище, що його оглядав уже багато разів: ідуть нещасні на нові роботи, звідкіля вернуться здесятковані. Може і мене поженуть завтра до ліса рубати дрова. Тепер був я актором, мав „блат", що в совітській мові означає упривілеєне становище, мешкав з товаришами в теплій помонастирській келії, завтра міг знайтися в зимному бараці, киненим між карельські ліси. В тім екс-ґенералова впала назад до канцелярії.

— Пане! нагі!... нагі люди!...

Я виглянув за двері: ступали гусаком по театральних сходах до фоє люди... нагі. Зовсім нагі. Чорноскірі мешканці тропікальних країв носять перепаски на бедрах, а позбавлені прав соловецькі вязні ступали, дзвонючи зубами і трясучись з морозу, зовсім наго. Деякі з них несли в руці привязані на шнурку свої „речі" — порожне бляшане пуделко від консерв, що було одночасно кубком, мискою і ложкою. Іншого майна не мали.

(Продовження буде).

„Перед „нормалізацією“ було більше праці та змоги зарібку...“

ГОЛОС УКРАЇНСЬКОГО РЕМІСНИКА Й МІЩАНСЬКОГО ДІЯЧА, П. МИХАЙЛА ГАЛІБЕЯ, ЧЛЕНА ЦК УНДО, В АНКЕТІ „ДІЛА“.

Передаючи з черги (гл. „Діло“ чч. 150, 152, 155, 161, 164 і 167) голоси поважаного українського реміcника й громадянського діяча, пригадуємо питання, які сформулувала була у своїй анкеті Редакція:

„1) Який Ваш погляд на саму засаду щодо зміни національно-політичної тактики, яка прийшла два роки тому?

2) Який Ваш погляд на дотеперішні наслідки тієї зміни та всю ситуацію, яка істнує у польсько-українських відносинах?

3) Який Ваш погляд на наслідки т. зв. нормалізації у внутрішніх українських справах?

4) Який Ваш погляд на хід української політики за минулі два роки?

5) Як, на Ваш погляд, розвинуться політичні події і які завдання стоять перед українським національно-політичним табором?“

Редакція.

Як ремісник і дрібний промисловець я вже з титулу своєї професії, своїх життевих заінтересувань і середовища своєї праці був завсіди противником якоїсь такої гострої української політики, через яку обидва громадянства жилиб окремо за китайськими мурами. Я завсіди заступав думку, що треба якось шукати злагоди, щоб було вільніше жити. Ми українці не повинні забувати, що ми нарід, який програв війну і що мусимо рахуватися з можливостями, які завсіди має переможна сторона супроти переможеного. Одним із способів, стосованих проти нас, це безробіття фізичних і умових робітників. Я видів найчастіше нужду серед робітників і серед ремісників, які терпіли через те, що вони — українці. І тому я був і є за таким порозумінням, яке вможливилоб українським робочим рукам дістати змогу чесно працювати і чесно заробити на життя. Тому теж я погоджувався зі зміною нашої політичної тактики і далі стою на тім, що треба триматися засади, що порозуміння між обома народами, між нами і поляками, потрібне.

Очевидно, я знаю що державна нація старається спершу заспокоїти потреби своїх земляків. Але у Польщі від самого початку почали стосувати супроти наших людей льокавти і рахуватися з метрикою навіть там, де це виходить державі на шкоду. Знаю наприклад одного начальника скарбового уряду, який був передтим моїм челядником, кафлярем, моїм товаришем по фаху, і має народню школу. Знаю неодин випадок наприклад з львівської дирекції залізниць, коли усунули українця а взяли поляка — з далеко гіршими кваліфікаціями і гіршими наслідками для самої праці. Гадалося, що „нормалізація“ зрівняє в правах до праці всіх громадян без огляду на національність і віроісповідання, особливо тут, на нашій землі.

Тимчасом не стало ліпше, а стало гірше. Передовсім власти почали немов фаворизувати ундівців, питаючи кандидатів до праці, чи вони ундисти чи радикали: такий випадок відомий мені з Чагрова, куди я їздив як делегат Гол. Виділу „Просвіти“. Виходило, що УНДОві дають „нагороду“. Такі випадки страшенне нас в очах простолюддя дискредитували, розбивали нам одноціле громадянство і робили в ньому прірву. Дальше: перед нормалізацією було багато наших людей зайнятих чи то при будовах чи залізничих лініях, варстатах і т. д. „Нормалізація“ звернула більшу увагу працедавців на українців, але не на те, щоб їм більше довіряти і затруднювати, тільки, щоб їх усувати з праці! В цій справі була навіть інтерпеляція в соймі про тайний обіжник інж. Кікевіча, начальника І. відділу львівської дирекції залізниць, який наказував не приймати українських робітників.

Те саме діється взагалі з самою засадою приймання наших людей на державні і комунальні роботи та посади. Назвалося, що прийде бодай частинна ліквідація безробіття. Тимчасом у цій ділянці можна записати не успіхи, а деморалізацію. Бо коли тут і там приймають з великим трудом, по ріжних заходах і ходженню від Анни до Кайфи, того чи другого кандидата, то це є ніяка поправа відносин. Персональні уступки деморалізують людей і ціле громадянство, яке хоче зміни режиму, зміни засадничого відношення до українських петентів і кандидатів, а не посади для пана того чи тамтого! Тимчасом нині бачимо таке, що коли українець внесе на роботу навіть нижчу оферту і гарантує навіть солідніше виконання, то все одно його оферту відкинуть! Твերджу ще раз, що перед двома роками український робітник, ремісник чи дрібний промисловець, мав більші можливости заробити серед поляків, ніж тепер.

Наші сусіди стали взагалі ставитись до нас більше ворожо від часу, як ми почали заявляти їм охоту до співжиття і співпраці. Чи наприклад „ІКЦ“ змінив своє становище супроти українців? Мені здається, що таких напастливих статтей і заміток він не писав навіть у часі найбільшого напруження відносин перед нормалізацією. Пішла проти нас нагінка за нашу розбудову на господарському полі, хоч давніше чули ми від поляків, щоби власне братися до господарки, а політики не рухати! Якаж це злагода, коли навіть господарська ділянка видається польській стороні тереном, на якому українці є „небезпечні“?! Ріжні господарські установи й організації дістають державні субвенції. Дістає їх напр. Ремісича Палата („Ізба Ренкодзельніча“), але розділює допомоги виключно полякам. Тимчасом люди з тієї польської Ремісничої Каси використали те монопольне право до субвенцій в той спосіб, що взагалі почали з ніким і нічим не рахуватися: досить писалося і пишеться про тамошні надужиття, які булиб у наших умовинах та з нашими людьми абсолютно неможливі. Наша ремісича бурса діставала раніш допомогу з міністерства суспільної опіки, тепер її не дістає. Доля студентів так само не поправилася, так само трудно дістати українському студентові допомогу чи стипендію, хоч усі студенти складають на ті фонди спеціяльні оплати. Напр. з фондації Поварніцького і Голевського раніше діставали допомоги поляки та українці, коби тільки католики, а тепер лише поляки. Москвофільство, яке було спершу трохи принишкло, знову паношиться, бож навіть краківський „Курієрок“ робить інтервю з таким п. Хиляком! На Лемківщині може й ще гірше, ніж було, ба навіть львівський Народній Дім не є ще в руках українців і невідомо ще, в чиїх руках опиниться. В самоуправі ми не тільки не маємо солтисів та платних секретарів (на пальцях можна їх вичислити!), але навіть сільські листарі в українських селах мусять бути поляками! З національних оглядів беруть людей непідготованих, через що опісля трапляються ріжні надужиття в ріжних урядах та установах, про що читаємо раз-у-раз у польській пресі.

В той спосіб, навіть як була з самого початку „нормалізації“ якась полекша, то скоро її не стало, а тепер є гірше, ніж було. Навіть українську мову більше шанували, бо не накидувались на неї так, як тепер. Як прикро дивитися, що школи, до яких ходять наші діти, все ще є школами з „рускім єнзикем научаня“, а в них секретарі і терціяни поляки, які до українських батьків і дітей ні словом по українськи не відізвуться. Крім того раніш ми мали те, що були сильні єдністю. Були сварки завсіди між УНДО-м і радикалами, але в найважніших справах таки соймовий Клюб УНДО та радикалів голосували разом і поляки знали, що українці „тримаються“. Тимчасом тепер ми розбиті, а всі противники УНДО використовують ситуацію, щоби дискредитувати саму назву нашої партії.

Я вірю в добру волю теперішнього проводу, який складається з чесних і характерних людей. Наш провід був щирий і в тій щирости дуже послідовний, починаючи від самих виборів. Але можу закинути йому, що той наш провід занадто був довірчивий і вистріляв усі атути та виложив відразу всі карти на стіл. Ми відразу все дали, не чекаючи ще, чи дістанемо щось, чи ні, і віруючи на тепле слово, без вичікування діл.

Що буде далі, не знаю, бо я не політик. Коли тільки котрий поляк каже мені, що на польських прапорах було виписане давно „поляк-русін два братанкі“ та „за нашом і вашом вольносьць“, то я пригадую собі все того львівського соціяліста Артура Гавзнера, який казав: „наперед я вродився поляком, а потім став соціялістом“ і виголошував цілком несоціялістичні гасла. Пан Гавзнер був тим, який вилічив мене з соціялізму, в який я колись вірив. Тепер „нормалізація“ вилічує багато наших щирих прихильників порозуміння від ріжних ілюзій.

Як кажу, я не політик, хоч працюю вже стільки літ у ріжних громадянських організаціях і в нашій партії. Тому мені тяжко давати ради, що робити. Але мені здається, що найперше треба всіми можливими способами старатися, щоби усунути теперішнє наше внутрішнє розбиття між партіями і ріжними українськими групами. Треба відновити повагу нашої партії у народі. Це й повинно бути першим завданням нашої партії: відзискати довіря в народі, популярність, добре імя партії.

Мих. Галібей.

Чорна раса в червоному фронті.

КОЛІРОВІ НАРОДИ ПІД ПРАПОРОМ КОМУНІЗМУ.

В органі протибольшевицького світового руху „Контракомінтерн“ за серпень ц. р. находимо під згаданим наголовком цікаву статтю К. А. Штукенберга, яку подаємо в буквальному перекладі.

Голова американських комуністів муринів Форд — пише автор — помістив у „Комуністичному Інтернаціоналі“, центральному органі комінтерну за квітень ц. р. основну статтю про „успішні заходи“ комуністів між муринами у Злучених Державах Північної Америки. Значіння цієї пропаганди зілюстрував він декількома дуже вимовними статистичними даними. Офіційно у Злучених Державах начисляють 11,900.000 муринів. Форд начисляє аж 14 міліонів, себто 10 відсотків усього населення Злучених Держав. Загально відомо, що Москва звернула спеціяльну увагу цьому важному чинникові у державному життю. Аргументи Форда є лише новим доказом на це. Крім того на комуністичну агітацію легко податні міліонові маси кольорових у Злучених Державах, що як складова частина держави іншої раси живуть у спеціяльних умовинах під постановами окремих законів. Неминуче расове, соціяльне і господарське спеціяльне положення виявляється при постійній конкуренційній боротьбі з білим населенням у політичній ділянці та є пригожим ґрунтом для комуністичної пропаґанди.

ТАКТИКА КОМУНІСТИЧНОЇ ПАРТІЇ СУПРОТИ МУРИНІВ.

Москва намагається всякими можливими засобами здобути вплив на пролетаріят чорних. Вибір 25-ох колірових до законодатних палат у 9-ох стейтах і присутність мурина в американському конґресі Форд уважає успіхом комуністичної партії, що відограла вирішну ролю у проблемі муринів і „своєю програмою і своєю кампанією за кандидатурою мурина на становище віцепрезидента“. Комуністи користувалися і тут відомою стратеґією „народнього фронту“. При допомові комуністичних виборчих промов-

цій поставлено згаданих муринів на листу демократичної партії. Одначе дійсною ціллю цього маневру не було зміцнення демократів при допомові комуністів, але саме протилежна ціль, себто зміцнення комуністів при допомові демократів, про що говорить теж Форд у згаданій статті. Вислідом нашої кампанії підчас виборів є основа до політичного перегрупування сил між неграми теж у полудневих стейтах. У самій демократичній партії дійшло до розбиття, що буде далі поглиблюватися. Мурини гратимуть велику ролю у поступовому розвитку в демократичній партії. Далі провідник американських муринів подає ради, як комуністична партія повинна приєднати в цілости маси відповідною кампанією проти політичного відокремлення муринів, за дійсне признання виборчого права, проти виборчого податку і т. д. Як напрямну в цій боротьбі висуває Форд відому тактику Димітрова „народнього фронту“: „Комуністична партія у Злучених Державах почала в останньому році здійснювати напрямні VII. конґресу комінтерну у своїй праці між муринами“.

Щоб осягнути цю мету не можна було обмежитися лише до праці між політичними партіями. Форд вичисляє тут цілу низку випробуваних москалями способів як пролазити до організацій гірничих підприємств, конґресів і союзів. Всюди пробуватимуть взяти колірових виключно під провід комуністів. Комуністи притягають теж до руху муринів у полудневих стейтах на конґресі тамошньої муринської молоді. На нараді організації залізничників у Ню Йорку помовляли за муринами і перевели вибір окремого комітету для „муринських справ“.

„НАРОДНІЙ ФРОНТ“ МІЖ МУРИНАМИ.

Форд спиняється теж на „конґресі муринів“, що відбувся в лютому минулого року в Шікаго. Він називає його першим поважним кроком над створенням суцільного „народнього фронту муринів у Злучених Державах“. Принята на конґресі програма є „народньою програмою“, що охоплює ріжні специфічні домагання та інтереси муринів. І дійсно на цьому конґресі були заступлені майже всі організації муринів. Ціла низка церков і робітничих союзів муринів вислала своїх представників. Форд нарікає при тому, що деякі провідники муринів брали участь не як представники організацій, але індивідуально.

Одначе він сподіється, що вони пізніше теж приступлять. Комуністичну руку видно за всіми уладженнями. Вже негайно по відкритті конґресу писав комуністичний часопис „Базелер Рундшав“ про велике значіння для комуністів, що цілий розвиток „народнього фронту“ муринів залежить від праці муринів революціонерів, себто спеціяльної ударної групи.

Зовсім окрему увагу присвячує Форд ославленому новому професійному рухові (СІО) Джона Левіса, що відкриває „великі можливости“ орґанізувати муринів у професійних союзах. Провідники муринів відбули вже підготовну конференцію, що радила над приняттям муринів до професійного союзу робітників сталевого промислу. Дня 6. лютого ц. р. відбулася черговa конференція муринів у Пітсбурґу, на якій було 165 делеґатів від 110 організацій, що охоплюють разом 80.000 колірових робітників. В імени професійного союзу загарантовано, що організація муринів стрінеться з підтримкою, з чого радіє вельми Форд і коментує таким знаменним зворотом комуністичної стратеґії: „Комуністична партія і зокрема мурини комуністи жадають дальшого активного розвитку цього руху“.

Ось так працює чорна централя комуністичної пропаганди у Злучених Державах. Згідно з вказівками Димітрова введено троянського коня — званого „народнім фронтом“ і до колірового табору.

Але комуністам не йде лише про здобуття сили у краю. Маси американського муринського пролетаріяту творять для Москви основу світового комуністичного фронту колірових. Ці невдоволені люди, яких відірвали з їх землі та які ненавидять білих є для третього інтернаціоналу вимріяними носіями злочинних світових ідей між расовими товаришами чорних цілого світу. Тому з Америки біжать нитки до північно-американських муринів Західної Індії, до уродженців на східнім і західнім побережжі Африки та до професійних союзів неґрів у полудневій Африці.

ОСЕРЕДОК КОМУНІСТІВ МУРИНІВ.

„У Ню Йорку, в місті муринів Гарлемі, є політичний, культурний і соціяльний центр муринів у Злучених Державах, звідкіля поширюється вплив на муринів цілого світу“. Тим реченням Форд підкреслив у своїй статті факт, що його не береться під увагу. Мурини комуністи Гарлему є провідниками, організаторами і пропаґандистами і для міліонових мас у Злучених Державах і для муринів цілого світу. Комінтерн має в СССР спеціяльні революційні школи до вишколу колірових. В Москві є такий „університет Сталіна“ під спеціяльним протекторатом червоного диктатора, в Ленінграді т. зв. „інститут живих орієнтальних мов“. В тих університетах учать усього під такими невинними назвами, як марксівської науки про народне господарство, політичну ґеографію та історію червоної боротьби до тонкости мистецтва підбурювання мас, тактики озброєного повстання і вуличної боротьби, що потрібне до переведення світової революції.

Назва „расової боротьби“ є головною основою загальної освіти і вважається вихідною точкою зреводьтування туземців. Згідно з вказівками Сталіна оцінюють тепер „усі революційні можливости муринів“. Як лише американські мурини аґенти скінчать революційні школи у Москві і Ленінграді, їх висилають негайно до їхніх округ“.

ТАКТИКА ВИХОВАНКІВ МОСКВИ.

Отже вони вертаються до Злучених Держав, щоби там організувати муринів комуністів у професійній організації Левіса, у демократичній та републиканській партії й у всіх інших організаціях. Вони виринають у підмінованім Каґаргані, Полудневій Африці і Родезії, щоби там підбурювати між робітниками, тамошніми уроженцями. Вони організують на плянтаціях Західної Індії страйки та повстання і проповідують революцію у пристенях східної і західної Африки. Ці чорні аґенти комінтерну в рафінований спосіб пристосовуються до середовищ, в яких ведуть свою діяльність. В СССР вони навчилися, що між християнами західно-африканського побережжя слід прикидатися християнами і між уродженцями Східної Африки вертатися до магомедан, щоби під таким видом розвіяти всі упередження населення і тим певніше поширити комуністичну отруту. По цілому світі, де живуть мурини, стрічається червоних посланців з Гарлему, одночасно як символ світового значіння проблеми американських муринів, які вкінці признають лише Москву. При допомозі американських муринів комінтерн кує червоний світовий фронт колірових. Уже в 1929 р. Ленін вказав у своєму творі „Про національне питання“ на значіння створення цього фронту. Там находимо таке знаменне місце: „Комуністи мусять підтримати революційний рух між муринами у Злучених Державах і в кольоніях“.

І починаючи від VI. світового конґресу в 1928 р. Москва присвячує проблемі колірових народів спеціяльну увагу. Тоді провідник комуністів муринів Форд заявив на конґресі комінтерну ось що: Ми мусимо почати організувати професійні союзи муринським населенням світу. Де лише це можливе, мусять білі і колірові робітники організуватися в рівних професійних союзах. Де це неможливе, слід основувати колірові професійні союзи. На VII. конґресі комінтерну Димітров подав нові напрямні комуністичної праці між муринами. Він поставив колірових перед завданням створити „протиімперіялістичний народній фронт“.

Висновки Форда в центральному органі комінтерну вказують, що у Злучених Державах є на найкращій дорозі здійснити ці вимоги Димітрова. Щораз то більше втягають міліонові маси американських муринів до червоного фронту і зростає теж вплив Гарлему в расових товаришів в решті світа. Розиток комунізму між муринами у Злучених Державах наслідують нині горячково колірові народи всіх континентів. Тому крайня пора хопитися поважних протизасобів поки ще не запізно.

З польської преси.

„Казус посел Жиборський“.

Під таким наголовком находимо в „Бюлетині Польсько-Українськім“ з 8. ц. м. (ч. 28) коротку статтю у справі відомої інтерпеляції пос. Жиборського.

Кожний на місці пос. Жиборського — читаємо там — кинув би відому з інтерпеляції „українську протипольську відозву“ до коша, або передав би цілу справу владі безпеки. Але сталося інакше. Щож попхнуло пос. Жиборського до сензаційного виступу, майже до вибрику? Щож вивело пос. Жиборського з рівноваги на „манівці“ соймової трибуни з нещасним свистком у руці?

Є це яскраве недовіря, змішане з незнанням, скажім скромно — гнів на українців, змішаний зі страхом за польську силу на полудневому сході Польщі, зі страхом польського горячого патріота. Але саме в цьому випадку виринає питання, як це може бути, щоби всі ці почування, що у свому заложенні не дискваліфікують людини та її ідейної непорочности і навіть часто оправдані крім ігноранції (санкта сімпліцітас?) могли зродити таку прикру ситуацію? Чи можливе, щоби почування, між якими панує гарячий патріотизм і з певністю добра воля, зродили такої сумнівної вартости овоч?

Відповідь на це питання знайдемо в байці про медведя, що бажаючи запевнити підчас спання приятелеві спокійний сон, поцілив тяжким каменем у...муху, що сиділа на його чолі. Цей простацький примір „кладе лопатою до голови“ і виявляє немов на долоні цілу небезпеку доброї волі, непідтриманої розумом, трагічні наслідки обнаженого патріотизму, в якому дуже багато побоювань і гніву, дуже мало позитивних і конструктивних думок. Цей примір говорить нам про велитенську небезпеку самого лише почуття страху, в даному випадку страху перед „українським заливом“, перед утратою дотеперішньої позиції Польщі на її полудневому сході. Самі ці побоювання, як бачимо на примірі пос. Жиборського, можуть бути навіть руйнницькі. Але мало того, вони є у своїй дальшій послідовности самогубні.

Інтерпеляцію з легкої руки пос. Жиборського з наведеною ін екстенсо „відозвою“, зладженою в якійсь хіба ячейці КПЗУ, передрукував „І. К. Ц.“, „Дзеннік Польскі“ і безліч інших польських та українських часописів і щоденників. Її зміст, поминаючи помилки і нісенітниці про ляхів та окупацію, дістався таким чином до найдальших закутків Підляша, Лемківщини, Полісся і Білоруси. Її зміст дійшов до українських сторожів у Львові, до служниць, до української шкільної молоді і т. д. Можна з цілою певністю сказати, що від часів польсько-совітської війни ніяка протипольська аґітка не була так знаменито й одночасно так дешево (бо при допомозі пропаґандивного апарату ворога) поширена, подана до відома малих і великих, богатих і убогих. І саме тут у цьому положенні скривається самогубний елемент згаданого та йому подібних випадків.

Незнання, безмежне недовіря, манія переслідування на тлі „української небезпеки“ та лектура пп. Роеків, Гертихів і Ромерів та навіть професорів Грабських чи Гломбінських є лихими дорадниками, ведуть деколи до самогубних, медвежих прислуг навіть у випадку, коли кандидат на самогубця має найкращу волю та найчистіший патріотизм. Під адресою таких ситуацій, що їх обговорюється, під адресою пос. Жиборського та йому подібних, кличе Польща від відзискання своєї незалежности: „хорони мене Боже від (таких) приятелів, бо з ворогами (сто разів гіршими від ОУН і від „української партії“) сама собі дам раду“. Одначе „казус“ Жиборський не є відокремленою подією. Є це симптом глибокої недуги, може надто простацький і тому підглянений навіть обсерваторами, які стоять якнайдальше. Траґедія польсько-українських взаємин полягає на тому, що подібних „інтерпеляцій“ маємо десятки, якщо не сотки. Подібні інтерпеляції складає перед „соймом“ польської опінії кілька разів на місяць ославлений „І. К. Ц.“ та безліч „пісьміделі“ чи інших суспільних медведів.

„КРІЗА НОРМАЛІЗАЦІЇ“.

Крім того находимо у згаданому числі „Бюлетину“ передову п. н. „Кріза нормалізації“, але її з технічних причин подамо щойно в черговому числі „Діла“. Згадаємо лише, що автор цієї статті оцінює теперішню „нормалізацію“ дуже песимістично.

„Не зречемося прав“.

Під таким наголовком „Век Нови“ з 8. ц. м. (ч. 10.864) приніс передову статтю, що знаменито характеризує ментальність польського громадянства в Галичині. Непідписаний автор навязує до наради делеґації УПР. у прем. Складковського в останніх днях липня ц. р. і пише між іншим ось що:

Якщо вістка („Свободи“ про хід нарад українських парляментаристів з прем. Складковським) точна, уряд всупереч виразним голосам української політичної опінії, що признає нормалізацію мертвою, підтримує її та бажає поглибити. В який спосіб? Чи сповненням українських домагань, до чого зрештою хотів „постепенно“ довести? Очевидно, тут виринають найріжноманітніші питання. Отже передовсім чи уряд готовий сповнити спеціяльно підкреслюване українське домагання, а саме протидіяти „мобілізації польського громадянства“? Якими методами? Адже знаємо, чим є в дійсности ця „мобілізація“, що нагнала стільки страху та злости українським політикам: реакцією на довгу еру повної демобілізації польської суспільности у Сх. Галичині, духової і матеріяльної, що паралїжувала всяку активність та у висліді давала відворот на всіх відтинках життя. Чи уряд в імя рятування нормалізації хотів би повороту до цього періоду

Д-Р Г. СКЕГАР. 4

Автом із Шікаґа до Ло Енджелс.

Оселі складаються часами із двох-трьох хаток і з бензинової станиці. Малі місточка дуже рідкі. Вся пустиня рівна до нудної безконечности. Навіть малого горбка ніде не видно. Аж поки не дійдете до високих гір. Дорога через пустиню безлюдна. За цілий день ми минули яких 50 авт і омнібус, що їхав , о Каліфорнії до Шікаґа. В нашім бусі всі місця заняті, всі подорожні перетомлені і майже всі дрімають. Вітер ані дихне, страшна духота. Час-до-часу наш шофер оголошує якусь оселю, або каже, що тут станемо на 15 хвилин, та що тут є крамниця й можна дістати деякі овочі, або морозиво. Згодом стрічаємо два авта і чотирьох мужчин, які зупиняють наш автобус, міряють його, питають шофера, скільки людей їде в автобусі, де є головна вихідна станиця омнібуса. Один з них записує число дозволу на таблиці омнібуса. Потім дають знак, що можна їхати. Це урядовці, які провірюють автовий рух. На 4-ту годину заїхали ми до Ван Гори. Ціла оселя складається з 25 будинків, між ними є банк і гостинниця. Тут ми відпочали і пустилися далі в дорогу. На 7-му годину дісталися ми до Ель Пазо. Я рішився лишитись там на ніч, щоб відпочати, каліфорнійський фармер остався також, щоб піти з жінкою до лікаря.

Місто Ель Пазо лежить на самім кордоні і є це найдальше на полудне висунена місцевість Злучених Держав в напрямі Мексика, над рікою Ріо Гранде. Приїхали ми дорогою ч. 80 і побачили під горою Франклін місто, розложене на площині 13 кв. миль. На верху гори видніє буква „М“, що означує державу Мексик. Ель Пазо положене 3.752 стіп вище моря. Напроти нього, по мексиканськім боці лежить місточко Хуарез. Мексиканська сторона повна гір, найвищі Ґуеко, Ґвадалюп, Сієра Мадре. Тому, що Ель Пазо так високо положене, надається воно для людей, що хорують на чахотку. Є тут багато лічниць (санаторі). Майже всі будинки в місті в еспанськім стилю, а можна побачити ще дуже старі будинки давніх мексиканців та індіян. Злучені Держави Америки забрали цей простір для себе підчас війни в Тексасом. 1838 р. Ель Пазо мало 738 мешканців, в 1936 р. начислено 102.421 людей. Цілий Тексас багатий у бавовну і Ель Пазо має ткальні, крім цього численні овочеві підприємства, велику топильню руди і велику різню худоби. Вечором гомонять мексиканські серенади, співи у супроводі гри на ґітарі. Воздух приносить запах цвіту дерев і квітів. Воздух легкий. По купелі засипляєте легким, солодким сном.

Вибираємося в пятницю, 16. квітня в дорогу до Сан Дієго в Каліфорнії. Перед нами віддаль 777 англійських миль. Маємо переїхати чотири стейти Тексас, Новий Мексик, Арізону і Каліфорнію. Нерадо покидаємо Ель Пазо, бо знаємо, що маємо їхати довго пісковатою пустинею. Із давніх знайомих, що виїхали з Шікаґа, лишилось лише троє, решта всі „чужі“. Дістали крісла по середині автобусу. Кілька хвилин їхали ми ще попри чудові городи міста Ель Пазо. Всі подорожні в добрім настрою, говорять, сміються, курять. Дорога то наближалась до гір то віддалювалась. Ми переїздили провалами поміж гори. На дворі була спека 94 ст. Фаренгайта. В одній долині звіялась страшна буря і закрутила піском так, що світа не було видно. Вікон не можна було отворити, бо пісок засипав би очі, а при запертих вікнах тяжко було з духоти дихати. Так ми мучились чотири години, коли їхали вже новим Мексиком.

Ще перед приходом першого білого чоловіка, Марка де Ніца, жили тут самі індіяни, кочівні племена: апаші, мокві, наваго, пуеблько, люні, пізніше прийшли білі з Мексика і помішались з індіянами. Ті мішанці називаються „местіцос“. Щойно, коли цей простір припав Злученим Державам Америки, надали йому американці вартости. На великих землях почали випасати стада рогатої худоби, овець і кіз. Насадили овочеві сади, бавовну, та почали управу кукурузи. Полуднева частина держави має цю саму рістню, що в Тексасі. А що тут тільки 23 дні в році хмарні, побудовано багато санаторій для хорих людей.

Перед другою годиною вїхали ми в державу Арізону і пристали при малій оселі Бові на 15 хвилин. Гостинниця міститься в старім будинку, який колись був бараком для війська. Входимо брамою з боку попід великою дактилевою пальмою в альтану, яка покрита рожами, що тепер в повнім розцвіті. Попри пальму ростуть ще два тропічні дерева. На жаль ніхто не знає, як називаються. Ідемо дальше. І знову спека і знову піскова заметіль. Ідемо то між горами, то долинами. В одній долині запримічуємо перед собою якесь озеро. Велике озеро. Як його обминути? Ідемо й їдемо, але до озера не доїздимо. Згодом пізнаємо, що це не було озеро на пустині, але зрадлива фата морґана. Привид губиться, видимо перед нами круглий ланцюг гір і лише один провал, куди мусимо виїздити. Наше авто здіймається все вище і вище, вітер стих, горяч вже не дошкулює. Зближаємось до гір. Перед поясом гір стоїть собі гора, яких дві англійські милі висока, але від підніжжя до верха нема на ній ані одної травинки, або якоїсь іншої живої рослини. Їхав я свого часу через скалисті гори британської Колюмбії і також через гори Пенсильванії до Ню Йорку, але вони не робили на мене такого могутнього, пригноблюючого враження, як ця гора в Арізоні. Ми відітхнули лекше, коли лишили її за собою. (Далі буде.)

цвинтарної тишини і пасивности до атмосфери, в якій без перешкод і противів, без якоїнебудь конкуренції розросталося українське життя, збільшуючи свою питому вагу, позбавлену якоїнебудь противаги.

Чи адміністрація дістане доручення, щоби спинювала динаміт польських культурних і господарських організацій, що ледви будиться? Це не правдоподібне, а проте належиться відповідь так, як давно, бо вже 2 роки тому, слід було по мужеськи ясно сформулувати умовини, під якими УНДО порозумілося з мін. Косьцялковським. Такий погляд не є присвоєнням. Шануємо кожний польський уряд, але у справах, в яких іде про нашу скіру, їх поладнування тисячу метрів понад нашими (читай: польськими) головами не видається ні слушне ні успішне. Цю засадничу проблему відповідно схопило перше число „Волі і Чину", органу львівського союзу легіоністів, пишучи: „Не міністри і виконавці їх доручень на місці, але ми всі, які тут живемо, відповідальні за те, чи за 50, 100 і 200 років Львів буде польським містом, а на просторі від Сяну по Збруч рішатиме польська державна влада. Ця відповідальність дає права та обтяжує обовязками.

Цих обовязків не переносимо на нікого, ні не зречемося прав.

Словом: уряд одно, а польська вулиця друге...

ЦЕРКВИ НА ВЕРХОВИНІ.

Недавно ред. І. Кедрин у передовиці „Діла" і Кооператор у дописі „На втрачених позиціях" порушили важне питання ролі нашої церкви в національному питанні. Перший справедливо робить докори нашій інтелігенції, що не бере громадної участи в наших прилюдних релігійно-національних святах, от хочби з нагоди Пресв. Евхаристії, Йордану й т. п., але й другий з них дошукується деякої вини по стороні священиків, що не розуміють якслід своєї ролі в теперішній важкій добі. Вони за мало дбають про свої церкви, не вміють так, як римо-католицькі священики притягнути нарід на богослуження.

Беру конкретний приклад. Від ряду літ приглядаюся нашим церквам і богослуженням у ріжних сторонах Бойківщини та Гуцульщини, головно по густо залюднених у літі літнищах, порівную їх з церквами по наших містах і з костелами по селах і літнищах та їхніми духовниками. Порівнання не все виходить у нашу користь.

Візьмім найважніше — богослуження. На дверях навіть найменшого костелика побачите дбайливо виписаний порядок, на наших „літнискових" церквах звичайно даремно шукати таких інформацій, хоч можна би вже й для самих селян їх вписати, бо й вони не знають докладно, коли „ксьондз правле". І паламар не знає, і дяк теж, а навіть недалекі монахині з манастиря не освідомлять вас у цьому, бо вони мають свою замкнену капличку. Отже треба надслухувати, коли дзвонитимуть дзвони. Може бодай вітер занесе їх гомін у далеку хатину літника десь за селом під лісом. Тож й не диво, що в костелику не вміщуються всі вірні. Там священик в означеній годині править на дворі для „навернених" душ із села, для літників і численних гарцерів, а в просторій церкві пустки. Зайде гуцул, помолиться та й пішов, те саме деякий українець-літник, посидить і також до дому або на ріку купатися, бо ледве чи дочекається Служби Божої коло полудня. А в місці пробуває шістьох священиків! Чи не може кожний з них правити що пів години від 7-ої рано?

Костел чи латинська каплиця весь день відчинена, щоби кожний міг поступити й вечором на молитву, бодай до притвора. Чи не можнаб і по наших церквах (по містах і селах) зробити доступ до притвора, додавши другі скляні або гарно з дерева різьблені двері? Ці зав'ваги торкаються всіх наших міських і сільських парохіяльних церков, бо знаю й такий випадок, що один заслужений парох ювилят в одному більшому містечку не дозволив правити Служби Божої в другій церкві тому, що вона, мовляв, знищиться! Я через ряд літ так і не бачив цієї церкви внутрі, навіть у часі найбільших свят, а до головної через натовп нераз годі було добитися. А додаймо, що неодин священик катехит був би радо правив Богослуження в тій дочерній церкві. Хтож у цьому випадку відстрашував парохіян від церкви?

Те саме скажім про внутрішний вигляд церков. Тут уже легко затримати лад, чистоту, взагалі якийсь естетичний вигляд, чи церковця старенька, бідна, чи велика, мурована. Добре братство все зробить.

У Львові доводилось мені тричі опровадити чужинців і показувати все гідне бачення. З церков вибирав я очевидно все Волоську чи св. Юра. До першої провадив я з гордістю, бо вона замітна в архітектурі, відновлена, зразково чиста, а навіть коли замкнена, то можна її бачити з притвору крізь решіткові двері. Катедру св. Юра я докладно показував тільки зовні, кажучи все, що вона в середині відновлюється!

По наших гірських літнищах можемо з приємністю вказати на деякі церкви, що або архітектурою цікаві або й у середині непогані. До таких зачислимо церкви в Косові, Ворохті, Дорі (головно нову оо. Студитів), Микуличині, Тухлі, Гребенові й ще дві-три, дарма, що деякі з них заховались між деревами (в Ямному) або знайшлися поза округом модерного літнища (у Ворохті).

Нічого не вдіємо вже, коли вони деколи своїм зверхнім видом не гармонізують з бойківським чи гуцульським окруженням — але йде бодай про те, щоб вони не разили принагідного чужинця своїм поганим уладженням, що свідчило би про недостачу смаку його парохіян або душпастирів. Памятаймо, що ті церкви — це під цю пору майже одинокі експозитури нашої старої культури, все одно чи церковної чи національної.

Думаю про деякі незастосовані до гуцульської церкви іконостаси, мальовила, хоч вони походять навіть з рук мистця. (Нпр. Корнила Устіяновича мабуть у Микуличині). Стрічаємо по церквах „вишивки" перенесені живцем як орнамент з мякого полотна на тверде дерево. Як це можливе? Чи в цьому має бути український стиль?

Та гляньмо також на вишивки напрестольних „обрусів" і хоругов. Чому бодай на них не бачимо прегарних місцевих зразків давнього вишивання бойків і гуцулів? Що кращого понад живу гуцульську низинку або бойківські гафти? Дуже похвально, що церкви ще й тепер дбають про нове надбання, але нехай воно буде гарне, а не в роді якихсь жахливих взорів із чужинних видань, що й дорогі та й страшні! Чи не маємо вже своїх прегарних узорів у виданнях „Народнього Мистецтва" або й готових зразків по львівських церквах?

Такі думки тиснуться у голову, коли звидкуєш нашу Верховину. А списав я їх не на те, щоб комунебудь учинити прикрість, тільки на те, — щоб усі ми змагали до кращого, бо це наш національний обовязок. В консисторії всіх трьох дієцезій повинні взяти ці думки під увагу та приділити окремого референта, щоб стежив за належним проведенням їх у життя на добро нашої церкви й народу

Нестор Чайкевич.

Тільки освітою, культурою і вихованням здобудемо кращу долю. Не жалуймо датків на скріплення освітних змагань.

Непристойний вибрик „Свободи".

В останньому числі „Свободи" з 8-го ц. м на першому місці товстим друком поміщена замітка п. н. „Маячення жидівського журналіста". Замітка торкається статті Б. Зингера п. н. „Українці на розстайних дорогах", що появилась в минулому тижні у варшавському „Гайнті" та львівській „Хвилі", та яку ми передрукували. Поруч з лайкою на автора статті, читаємо у „Свободі" таку нечувану заяву:

„Ціла стаття є інспірована знаними нам „найвидатнішими українськими патріотами", які з чисто особистих мотивів ображеної амбіції намагаються підірвати авторитет теперішнього голови УНДО при допомозі жидівського журналіста".

Далі йдуть злобні уваги під адресою „Діла", яке ніби то „злорадно" та „з поспіхом" передрукувало ту статтю з „пилатівськими коментарями". Кінчається та замітка „Свободи" іронічною увагою про анкету „Діла" на тему „нормалізації"

Прочитали ми ту замітку „Свободи" і очам своїм не віримо: признаємо отверто, що замітка з огляду на свій стиль і ріжні натяки на ріжні боки навіть на українські відносини річ нечувана. Невже дійсно могли найтись такі українські громадяни, які інспірували жидівського журналіста написати статтю із спеціяльною інтенцією пакостити теперішньому голові УНДО?! З другого боку — впевняє про це не хтонебудь, а офіціяльний орган УНДО, та ще й на першому місці першої сторінки товстим друком. Справа надто поважна, щоб орудувати натяками: українське громадянство мусить домагатися від „Свободи" явно і славно виявити назвиська, кого вона мала на думці.

Не хочемо і не можемо відповідати тоном і стилем „Свободи" з двох оглядів: 1) з огляду на етику, яка ще покищо обовязує в українській журналістиці і 2) тому, що не сподіваємось, щоб та замітка появилась з апробати проводу УНДО чи УПР: вона мабуть є вискоком одиниці, з якою полеміка моглаб забагнити і так нездорові наші відносини.

Дозволимо собі тільки відповісти на два звороти „Свободи" в нашу сторону:

1) У згаданій замітці „Свобода" інформує своїх читачів, що стаття Б. Зингера увійшла „ніби в цикль відповідей на відому анкету „Діла". Виходить, що анкета „Діла" чомусь „Свободі" невигідна. Зазначуємо, що перший, кому ми вислали запрошення взяти участь в анкеті, був голова УНДО. Маємо враження, що часи надто поважні і тяжкі, викликані спеціяльно періодом „нормалізації", щоб насмішливо висловлюватись про відповіди цілого ряду наших чільних громадян на цю тему. Думаємо, що в кожному разі вони більш для українського національного життя та витичування напрямних української політики корисні, ніж широкий славословний опис варшавських авдієнцій, якими годує своїх читачів „Свобода" (гляди передовиця у тому самому числі „Свободи".)

2) Хоч „Діло" необовязане виправдуватись, бо не має з чого, в імя правди слід ствердити, що Редакція „Діла" вперше довідалась про статтю Б. Зингера з польських щоденних оглядів жидівської преси, які видає варшавська агенція ВІП. Зміст поданої там статті порівняли ми з текстом, що його в міжчасі видрукував уже „Новий Час" („Новий Час" з 2-го ц. м., „Діло" з 3-го). Отже не тільки не було у нас поспіху, але було спізнення. Подали ми це в огляді жидівської преси, застерігаючись, що робимо це виключно з інформаційно-журналістичного обовязку та з уваги на тематику статті і популярність автора. Може та стаття була декому неприємна, але чому за неї попалось від „Свободи" лише „Ділові"?! Зате годимось, що „Свобода" не може розуміти інформаційно-журналістичного обовязку, бо пише тільки те, що їй кажуть.

Літературна сторінка.

Вакаційні бібліотеки.

Люди приїхали сюди між дикі гори тільки з такими причандалами, які потрібні для відпочинку та безділля. Та ось прийшли дощі. Два-три дні можна понудьгувати. Нарешті ми вибрались до найближчого містечка (поправді села, що переміняється в містечко тільки завдяки літникам) і тут при нагоді ріжних орудок я зайшов до одної книгарні. Крім папіросів, марок, канцелярського приладдя та великого вибору часописів є тут теж випозичальня книжок. Кількасот томів польської та перекладної літератури. За 1 золотого можна щодня міняти книжку цілий місяць.

„Навіщо-ж возити книжки зі собою?" — прийшло на гадку. У такій бібліотеці найдеться ще завсіди бодай трицять книжок, які варт прочитати. А коли вже хто раз заплатив абонамент, тоді мусить його відробити; навіть у сонячні дні береш із собою над ріку книжку, щоб якнайскорше її відміняти. Бачу, що і мої сусіди користають з моєї лектури — прохають позичити їм таку то повість на один вечір.

Земляків довкола досить. Можна сказати — сметанка інтелігенції. Коли приходить слота, серце роздирається дивитись на них. Якби могли їх формувалиб відділи для осушування болота. Грають такими товстими від поту картами, що моглиб із них робити омасту. Та нікому не прийде в голову, що можна щось цікавого прочитати.

Може і прийде, але книжка сама до них не приходить. А за рідною книжкою даремне вибиратися на Шпиці або на Говерлю.

Якби хтось тут мав власну бібліотеку складену хочби із 200 томів, то позичаючи книжку за 5 чи 10 сотиків знудженим літникам, міг би видаватися філянтропом. Така випозичальня моглаб бути при читальні, але її не видко. Зате є тут кілька наших пенсіонів і велика вчительська оселя. У самій цій оселі живе 100 осіб; є для кого заснувати добірну бібліотеку. Не безплатну. Кожний платить тут радо 30—40 сот. за всякі овочі і з нудьги купує навіть білет, щоб проїхатися з одної стації до другої. Може і за книжку дав би кілька сотиків.

Наші книгарні та видавництва нарікають, що видані книжки лежать. Ось де можнаб їх збувати — до бібліотек на ті села, де влітку зїжджається наша інтелігенція. За одні вакації така бібліотека не може оплатитися, але з кожним роком вона стоятиме міцніше. Кілько дітей байдикує не знаючи, що із собою зробити у негоду! Хоч вакації призначені на відпочинок — одна книжка на тиждень навіть дітям не зашкодить.

ШКОДА, ЩО ПОВІСТЬ ЗА КОРОТКА.

(Голос читача).

Іван Зубенко: „Квітка на багні", повість.

Дозвольте звичайному читачеві, що ніколи не писав „критики" на книжки — списати кілька своїх думок про прочитану книжку. Ця повість дуже виразно відбиває від дотеперішніх творів письменника. Я читав їх і дивувався нераз, чому п. Зубенко має такі добрі актуальні теми, а ширша публика не звернула на них уваги. Може це тому, що він видав свої книжки у мало відомих видавництвах на провінції. Наша інтелігенція завсіди дивиться на фірму, де що виходить і часто на підставі цього оцінює вартість книжок. Отож, як кажу, п. З. має змисл актуальности. Його патріотичні оповідання наближуються часто до сенваційної літератури.А треба признати,що саме такі сенсаційні речі (не шкодить, коли вони і кримінальні) ширша публика залюбки читає. А що їх нема у рідній мові то поневолі бере чужі книжки, часто зовсім бульварні.

„Квітка на багні" робить враження наскрізь кримінальної історії і читаєш її із зацікавленням. Я бачив на власні очі, як мій кільканацятьлітній синок ухопивши її із мого столика не міг від неї відорватися. Це завсіди добрий знак. Що скажім, нам із такої повісти Самчука „Кулак", яка може і має деякі вищі літературні прикмети, коли її таки справді не можна домучити до кінця? Таких історій, як ота описана у „Квітці на багні" було підчас нашої війни та революції сила-силенна. Аж дивно, чому так мало описали їх наші автори! Може на цій повісти видко занадто сильно вплив кіна; кожний із нас може пригадати собі якусь подібну шпигунську історію. Навіть геройки повторяються у фільмах у таких ролях. Та це не шкодить; фільма промовляє до нас зовсім іншими ефектами.

З нагоди повісти п. Зубенка повинні наші автори звернути увагу на те, що він старався зробити у своїй, щоб елемент патріотичний і виховний був звязаний з якоюсь сензаційною подією. Повість мусить мати добру інтриґу, щоб тримала читача на шнурку, зацікавлювала його, казала йому над книжкою сидіти і думати, як там далі розвинеться акція. Це дуже важне при всякій лектурі. Та мусимо теж поробити деякі свої застереження. Автор занадто побіжно змальовує свої дієві особи та поодинокі сцени, якби боявся, що нас знудить. Шкода, що повість за коротка, бо саме деякі особи моглиб переміннятися в цікаві типи і деякі сцени моглиб розростися до більших картин. Історія представлена у „Квітці на багні" розгортається занадто скоро і нагадує скоріше нарис до повісти, ніж повість. Взагалі цікаво, чи можна написати повість у таких малих розмірах і чи не краще булоб її назвати оповіданням". Тут нам не йде про саму назву, а про матеріял, який можнаб розробити.

Коли вільно нам, як ляїкові, забрати голос і в такій справі, то маємо враження, що великою прикметою „Квітки на багні" є її чиста, гарна мова і добрий, прозорий стиль без усяких модерних викрутасів, що часто збиває читача спантелику.

с. л.

Найменші книжки.

Щораз-то нові друкарські машини, головно нові методи фотографії дають змогу друкувати щораз менші книжки. Книжок появляється щораз більше і це теж причина, що дехто задумується, які то величезні будівлі будуть потрібні, щоб переховати найцінніші книжки з останніх століть. При малих форматах книгозбірня моглаб займати вдесятеро менше простору! Є ще й інші причини практичні, що кажуть друкувати маленькі книжки: виїжджаючи можете в одній валізці забрати цілу бібліотеку.

Кожний бачив малі словнички на 5 цм., які можна носити в кишені камізольки і заглядати до них по потребі, сховавши їх у жмені. Та це велика книга у порівнанні з виданням англійського переспіву перського поета Омара Каяма т. зв. „Рубаят" завбільшки 8 міліметрів. У тій книзі, яку можна сховати у перстені на пальці є 100 поезій. Ясно, що читати її можна тільки крізь побільшальне шкло. Чотири примірники такої книжки творять величину одної поштової марки. Один примірник такого видання коштує 2000 зол.

Є американський збирач, що має 700 книжок такого малюсенького формату у 32 мовах!

Вже в XIV. віці почали видавати такі бібліофільські цяцьки. Текст у них був писаний рукою і треба було роками працювати над одним примірником такого альманаху. Все-ж вони мали щонайменше 50 міліметрів квадр. Їх прикрашували золотом і самоцвітами, часто додавали до них замок з ланцюшком.

Коло 1812 р. один анґлійський друкар задумав почати торговлю такими мініятурками. Він почав їх друкувати для дітей, вибираючи природничі та релігійні твори. У 1820 р. анґлієць Пікерінґ почав таке видання „Діямантових клясиків" і вибрані для цього дуже малі черенки дістали назву „діямантового типу".

Тепер уже такі видання не дорогі. Мініятурний лексикон виданий у 1893 р. коштував 40 зол. „Слово Вільсона до Мирового Конґресу у Парижі" розміром 48×30 мілім. видане у 1918 р. по еспанськи коштує 10 долярів. Є вже окремі товариства бібліофілів, які дбають головно за такі мініятурні видання. Членів такого товариства треба називати „мікрофілами".

ДАЙТЕ ДОКАЗ, ЩО ПАМЯТАЄТЕ ПРО ІНВАЛІДІВ У.Г.А.!

Хроніка.

ПОДОРОЖНИК, ЩО ЗВЕЛИЧУЄ РІДНИЙ КРАЙ.

Ернст Льотар: „Близьке чи далеке?" Краї, люди та речі".

Австрійський письменник Ернст Льотар зображає у цій книжці два почуття. що так часто перехрещуються в душі людини — одне любов родинних місць і друге тугу за щораз-то новими далекими краями. У першій частині книжки він змальовує деякі картини з Відня та Австрії, щоб дозволити собі на загальні рефлексії; у другій він веде читача до сусідніх країв, Німеччини, Швайцарії, Італії і на Рів'єру, врешті дає свої записки „З еспанського щоденника" з року 1929 за диктатури Прімо де Рівери. При нагоді своїх мандрівок він змальовує ріжне розуміння явищ, зупиняється теж на актуальних подіях, але завсіди тільки з метою, щоб призадуматися над психольогією людини: чого вона хоче і як живе. Загальна думка книжки така, що далекі країни, краєвиди та культури видаються нам тільки тому кращі, що ми їх не знаємо ближче. Щойно коли ми почали жити з ними, починаємо глибше любити родинний край, де виросли і де все глибоко відчуваємо.

ПРО ГЛУПОТУ.

Під таким заголовком видав дуже дотепну та розумну книжку відомий німецький письменник Роберт Мусіль. Хто знає автора „Людини без прикмет" може сподіватися, що видана ним тема не пропала. Ця тема гостро актуальна саме тепер, коли в Европі найрозумніші люди признають, що европейській культурі бракує голов, які охопилиб усі її недостачі та вказали ліки на її недугу. А що сучасна недуга має свою довгу історію, то аналіза сучасної глупоти стає водночас розвідкою про слабості людської природи.

АМЕРИКАНКА МІСІОНАРКОЮ В КИТАЮ.

Перль Бак: „Прогнана".

Американська письменниця, що здобула собі вже світове імя своїми повістями з китайського життя, описує в цій повісти трагедію молодої американки в Китаю. Карі Стельтінґ молода, життєрадісна жінка виходить заміж за молодшого брата одного пастора, що покидає Америку, щоб нести слово боже китайцям. Вона їде з ним. Після життя повного втіхи та насолод, починається для неї життя повне трагедій. Її чоловік — фанатик невразливий на щастя та нещастя людей, занятий тільки думкою про спасення невірних, щоб навернути їх якнайбільшу скількість. Це „Ангол завойовник", якого знаємо вже з іншої повісти цієї авторки. Карі родить щороку дитину; вона мусить боронити їх перед усіма лихами: холери, революції, страшної китайської спеки. З семи дітей четверо їй умирає; довкола неї — війна та голод. У її душі пробуджується почування бунту проти кривди, яку бачить довкола. На пустарній землі „де є забагато живих і забагато трупів", вона засновує захист, де опікується нещасливими китайськими жінками та дітьми. Таким чином вона сама починає проповідувати ідеї милосердя та любови ближнього, даючи приклад своєю працею. Вона тужить за рідним краєм і почувається страшенне самотна. Тільки її місіонерська праця дозволяє забувати їй про колишнє безжурне життя та всі його вигоди.

ЩО ФРАНЦУЗИ ЗНАЮТЬ З РОСІЙСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ.

Цього року з нагоди роковин Пушкина у французькій пресі було багато статтей про великого поета, появилися переклади його творів, улаштовувано окремі святочні академії в його честь. Недавно один композитор, член франц. Союзу драматичних і музикальних авторів, зареєстрував у союзі свій романс до слів Пушкина. Йому видали посвідку, де зазначили, що пан такий-то заявив про своє авторське право до музичного твору, якого текст належить панові Александрові Пушкинові — адреса невідома.

Два роки тому один видавець із провінції звернувся до одної паризької книгарні з проханням подати йому адресу російського письменника Льва Толстого, який, кажуть, написав цікаву повість „Війна і мир". Він хотів би цю повість перечитати і може видати.

Минулого місяця в журналі „Французьке кіно" ч. 16. можна було найти таку замітку: „Крайцерову сонату" — Івана Древіля і якогось там Льва Толстого починають виставляти.."

ДРІБНІ ВІСТКИ.

У Зальцбурґу в театрі Райнгардта гратиме у „Фавсті" ролю Мефістофеля Вернер Кравс, який повідкривав багато таких нюансів для цієї ролі.

Появилися переклади в девяти мовах англійської книжки „Мері Поппінс". Її авторка Траверс зібрала всякі фантастичні оповідання та казки, які вигадувала для своєї молодшої сестри. Книжка в короткому часі дійшла до 200.000 примірників накладу.

У Парижі за прикладом Льондону виставили під голим небом серед романтичної природної обстанови „Сон літньої ночі" Шекспіра. Пєсу грали на леваді в Бульонському Лісі у замку Де Ля Багатель в участю артистів двох державних театрів — „Одеону" та „Великої Опери".

СТОРІНКА БЕЗ ПОЛІТИКИ.

Від Монтерей до Льос Анджелєс.

Хто з вас чував про Монтрей? Це Рівієра Каліформії, одна з найкращих побереж світу. Мало є краєвидів, що так скоро змінялись би. Часто висять тут густі мряки над горами та мо- скелями, тоді море суверє, як на півночі і розний вітер. А як заблисне сонце — море як на Адрії, червоні дахи віль блищать, кипариси пахнуть, усі люди біжать на беріг. Купатися не зважується тут ніхто — сильна течія пірвалаб навіть найсильнішого плавця. Зрештою вода — ледяна, солена; купелеві костюми тільки на показ.

Кожний дім має свою історію

Монтрей — перша столиця Каліфорнії; її дико пошарпаний беріг — чудовий із своїми кипарисами та соснами. На піску підстрибують громадами пелікани, оподалік чорні корморани, що ніколи з ними не мішаються. У воді безліч фок, на скелях вигріваються моржі. У місті модерні вулиці з крамницями, що мають теж аптикарський крам і з кінами. Будинки із глини, цегли та дерева нагадують давнє еспанське панування. І досі стоїть тут стара еспанська митниця, за яку йшли довголітні бої і перший каліфорнійський театр, де грали криваві песи або фарси для простолюддя. Є тут і дім, де жив славний бандит Васкез, заки ще наводив жах на всю країну. При якійсь суперечці у шинку він убив жандарма і втік перед смертю на пустиню Сієррас, де панував 30 років як ватажок, поки 1875. р. його не зловили і не повісили на першій гиляці. Тут побачите і коштовну палату „Колтон Гол“ вибудовану безплатною працею вязнів і за гривни, які стягали із контрабандистів і „шулерів“. Кожний давній дім має тут свою романтичну історію.

Еспанці перші завойовують береги.

Перед містом над берегом стоїть стара місійна церква францисканів, вибудована великим організатором каліфорнійських місій отцем Юніперо Серра. Від XVIII-го віку черці-францисканці йшли у пустині проповідувати тут слово боже.

Але історія Монтерей давніша. 17. листопада 1542. р. португалець Хуан Родріґез Кадрільо, на еспанській службі перший причалив до цієї пристані і застромив тут еспанський прапор. Два малі кораблики запанували над Пацифіком на просторі 2.000 миль від Орегону до Мексику. Кадрільо вмираючи взяв від свого керманича Ферельо слово, що буде продовжувати його відкривну працю, яка забрала їм так багато товаришів. Завдяки їм Еспанія випередила Англію на 37 років (Франсіс Дрейк спізнився на стільки років) у завоюванні цих земель. Але назву дістали вони від пізн. еспанського мандрівника Себастіяна Візкаіно, що охрестив їх іменем свого пана Конде де Монте Рей, віцекороля Мексику. Аж двісті років пізніше причалили еспанські війська на північ, відкривши ще важнішу пристань Сан Франціско. Можливе, що мряки, які так часто закривають околицю Монтрей не, дали їм віднайти первісного місця і випадково загнали їх до нового, важнішого осередка.

Два мости — чуда техніки.

Хто виїзджає нині з пристані Сан Франціско, той має в ухах рев багатотисячної юрби і всіх машин — від коминів, до орхестри та радія. Прощаючися, американці викрикують як вуличні дітиська. У 1936 р. повстав тут новий міст, нове чудо техніки, що єднає столицю з другою його половиною поза пристанню, з Оклєнд і Беркелі, університетським містом, де є 30.000 студентів. Це найдовший міст у світі. Минулого року Рузвельт при святі його відкриття освітив його натиснувши електричний ґудзик у Вашингтоні на віддалі 3.000 миль.

Та вже цього року посвятили новий міст „Золоті Ворота“ ще кращий, що тягнеться від Пресідіо на Пацифіку до гір Савсаліто. Ще кілька років тому інжиніри не вірили, що таку велитенську залізну дугу можна простягнути понад океаном.

Місто піонірів.

За 18 годин корабель довозить вас до Льос Анджелєс. Від пристані до міста тут 20 миль. Ідете лісом маяків — чудових морських ліхтарень, освічених оливою. Оливу відкрили на нових теренах і зараз її використали. З корабля видко фарми з рафінеріями оливи — вежі з громозводами. Тут відбуваються часто маневри повітряної фльоти, що нападає на ці копальні. Видко покинені селитьби, де колись йшла якась спекуляція, тепер невиплатна. Деякі копальняні терени вже виексплоатовані поростають хабаззям. Усе тут іде швидко — за кілька років райська закутина перемінюється в пустар.

Ніде піонірський рух не кипить з такою силою як у Льос Анджелєс. Нерідко можна тут бачити людей, що за кілька годин доробилися майна або прогайнували його. Під шатрами урядують „чудотворці“, що вчать наївних, як виробити собі сильну волю, заки взятися до діла.

Дискусії на всі теми.

На одній з центральних площ, Першінґ Сквері, обсадженім пальмами з бананами, де бють водограї висить великий надпис, що вічувати голотіч не вільно. А проте старе звичаєве право сильніше: всякі секти та клюби збирають тут слухачів і дискутують прилюдно. Нема теми, яка не цікавилаб спрагнених знання. Одні хотять знати, як Йона в череві кита міг жити без повітря, другі: що це таке справжній джентельмен, треті, кілько земля має років: 6.000 як каже біблія чи 20 міліонів, як кажуть деякі вчені. Часто суперечаються тут про те, чи скоро запанує рай на землі — коли і де, бо ніхто тут не сумнівається, що запанувати мусить. Каліфорнія має багато причин, щоб вірити у прихід раю. Над юрбою бідаків, шарлятанів, шукачів золота і посади в фільмі панують могутні будівлі готелів, звідки день і ніч пливе юрба гостей. Довкола таких готелів стоїть густа юрба цікавих і ніхто ніколи не заборонює їм придивлятись, як живуть міліонери та авантуристи.

Педагоги їдуть до Австралії.

Німецький професор П. Денглер, що описує ці свої враження їде на міжнародній педаґоґічний конгрес до Новофунляндії. Коли тільки про це довідуються в готелі у Льос Анджелєс, витягають його та одного фінляндця — єдиних представників Европи — запрошують на бенкет, прохають сказати промову, фотографують і роблять численні інтервю до газет.

Чотири доби їдуть вони до південних райських гавайських островів. Там цілий день будуть відпочивати в сонці, щоб набрати сил після морської недуги. Хто її не боїться, може забавлятися на кораблі, чим хоче; є тут так багато забавових машин, як у „Люна-парку“, не рахуючи всяких традиційних спортів: круглів, ситківки, білярду, бріджа, кіна та ...содової води з „віски“. Чотири дні всі пасажири чекають із проспектами в руках шукаючи очима на обрію далеких обрисів вигаслого кратеру на острівці Манана. Той кратер вічно вкритий снігом і дощ не змиває його ніколи. Він є першою телеграмою для подорожніх про ту райську закутину, де сонце і цвіти заливають чужинця.

—0—

Дівчата-красуні крадуть у Льондоні.

В Англії дуже мало злодіїв і за злодійство карають там дуже суворо так, що воно не виплачується. Замісць злодіїв є вломники та ошуканці, які хотять одним махом змінити своє життя, або — програти. Та ось тепер у Льондоні появилися злодійки — прегарні дівчата, які їздять підземельницею. Вони шукають натовпу і там притуляються до поважних панків, щоб очищувати їх кишені. Дарма, що скрізь виписані остороги: „Вважайте на кишенкових злодіїв“, пасажирам важко повірити, щоб невинні чудові очі належали до злодійки.

Один старший добродій таке заявив на поліції: „Злодійка, яка ограбила мене нині з портфеля із грішми була найгарнішою жінкою, яку я досі бачив у своєму житті. Я радо дав би впятеро більше, ніж те, що вона забрала, щоб я міг її ще раз побачити“. Поліція напевне теж, хоч з інших мотивів. Якомусь великому промисловцеві щез портфель з банкнотами і течка з важними документами. Він пригадує собі красуню білявку в зеленому капелюсі із срібним лисом на шиї, що спиралася на його рамені за кожним підстрибом залізниці. Вона дивилася на нього так ніжно, що він увесь час думав про те, якби зробити знайомісць, щоб інші пасажири цього не помітили. (В Англії робити прилюдно такі знайомости небезпечна справа!). При зупинці він хотів висісти за нею, заки ще помітив, що вона ограбила його. Якийсь його сусід сміявся з його нещастя. Але за кілька хвилин ствердив, що в нього щез із кишені золотий годинник. У тому самому вагоні їхала імовірно якась друга красуня-злодійка, спільничка першої. Цілий штаб детективів шукає за гарними злодійками. Вони мусіли почати свою професію недавно, бо в поліційних реєстрах нема досі їх фотографій. Не виключене, що швидше неодна з них вийде заміж за якогось старшого добродія, ніж попаде до вязниці.

СМЕРТЬ „ЛЬОРДА ФОНТЛЄРОЙ“.

Не тільки вся Англія та Америка знає одну з найкращих дитячих повістей „Малий Льорд Фонтлерой“. Вона перекладена на всі мови і минулого року сфільмована ще раз обігла ввесь світ. Мало хто пригадує собі її авторку, хоч кожний, хто читав її памятає її молодого героя. Саме тепер цей герой помер — себто той, з якого авторка зробила портрет у повісти. Пані Францез Годгсон Барнет відмалювала там свого сина — Вівіяна Барнета. Цей Барнет помер цими днями від серцевої атаки, коли кинувся у море рятувати людей, що потапали в якомусь човні біля Льонґ Айленд (Ню Йорк). Це був справжній невгамовний спортовець та „янкі“, зовсім неподібний до того солоденького типу, який зробила з нього в повісти його мама: в оксамитній блюзці, високому, білому комірці та з кучерявим волоссям.

Авторка славної повісти та її син.

Його мама була діловита, енерґійна особа, що походила з Манчестеру. У 1865 р. вона виїхала з батьками до Спол. Держав і тут вийшла заміж за д-ра Барнета з Вашингтону; у 1898 р. вона розвелася з ним. Її другий чоловік помер на початку світової війни і вона померла скоро після нього. Вона писала багато і мала чимало літературних успіхів. Та „Малий льорд Фонтлерой“ мав винятковий успіх. У цій книжці вона видеалізувала свого синка Вівіяна, що справді терпів через прикру вдачу свого батька і мусів виїхати перед ним до Англії до свояків. Ці свояки це не були льорди ані леді, а звичайні міщани. Сам Вівіян почував себе у пізнішому віці ніяково, що всі знали його як ідеального „льорда Фонтлерой“, тоді як він не мав уже ніодної риси спільної з його портретом. Щоб віддячитись своїй мамі за такий портрет, він сам написав дуже гарну повість „Романтична повість“, де зобразив незвичайні духові прикмети своєї мами. Коли хтось без дозволу пані Барнет переробив її повість на песу, вона подала його в суд і цей випадок став основою для авторського закону в Америці, який каже, що без дозволу автора не вільно переробляти повістей на песи.

СПІВАЮЧЕ ОЗЕРО.

На острові Цейльон лежить озеро Батікаляо. З вод цього озера добуваються кожного вечора ніжні звуки, незвичайно подібні до ріжномельодійного співу. Цим явищем зацікавилися вчені, одначе покищо не вдалося їм устійнити причини цього дива. Тубильці говорять, що ці звуки походять з мушель, яких багато на дні озера. Одначе ніхто не знає, як ці мушлі виглядають, бо їх ніхто не видів, ані не зловив.

Таємні звуки лунають так голосно серед вечірньої тиші, що подорожні вночі орієнтуютьс за піснею озера як за дороговказом.

Друге таке чарівне озеро лежить у Новій Зеляндії в Австралії. Воно дуже характеристичне: довге 83 км., а всього 5 км. широке. Має воно форму латинського „S“. Це озеро підноситься регулярно цілою своєю поверхнею так, що це робить зовсім враження віддихання. Що пять мінут поверхня озера підноситься на 7 і пів цм., відтак опадає і знову підноситься. Це явище теж недосліджене. Тому, що Нова Зеляндія повна вульканів і ґейзерів можна догадуватися, що маємо тут до діла із вульканічного походження росколиною, виповненою водою, на яку дальше ділають вульканічні сили.

Фільмова сторінка.

Як виглядає день Клерка Ґейбла.

Клерк Ґейбл, відомий покоритель жіночих сердець, має точний розподіл свого часу. Коли день вільний від праці в ателіє, тоді вже в год. 10-ій передпол. приходить до Клерка кравець, міряти нові убрання. Вони потрібні не так для самого Клерка, як радше для фільмової фірми, яка звязала свого визначного аманта умовою, що йому вільно виступити в цьому самому убранні не частіше, як у двох фільмах. Не дивниця, що Клерк Ґейбл мусить робити все нові убрання...

Примірка триває три години. В год. 2-ій попол. іде він до фото-ателіє, де найкращий фотограф Метро-Ґольдвін, Клянренс Бул, робить нові світлини Клерка. Їх треба, для реклямових потреб фірми, пересічно сто щомісячно, очевидно, все нових.

Дальше йде конференція з режисером на тему нової ролі. Після тої одно—двогодинної розмови, артист вертається домів і відразу береться за працю над ролею: учиться тексту, студіює міміку перед дзеркалом і т. і. Це виповнює ввесь час аж до вечора; тоді чекають Клерка безчисленні товариські зобовязання.

Підчас кручення фільми, отже в „робучий день", Ґейбл приїжджає до студію точно в 8-ій рано і передовсім йде дивитись на висліди знимок з попереднього дня. Їх висвітлюють у проєкційній камері студіо. Відтак він випиває в кантині чашку кави, одягається й характеризується у своїй ґардеробі при помочі свого прислужника, мурина, Роберта, і точно в 9-ій Клерк Ґейбл стоїть готовий перед обєктивом.

Як видно, не легко бути Клерком Ґейблом...

Ще про останню фільму Джін Ґарльов.

Як ми вже писали недавно на цьому самому місці, фірма Метро-Ґольдвін-Маєр рішила закінчити фільму „Саратоґа", в якій головну ролю грала покійна Джін Гарльов, користуючися в сценах, незакінчених померлою зіркою, иншою артисткою. Одначе приятелі і прихильники Джін Гарльов засипали фірму листами, в яких вони запротестували проти такого рішення — мовляв, воно понижує память великої покійної — і фірма, признавши слушність протестів, покинула думку кінчити „Саратоґу". Отже зникли всі надії, побачити Джін Гарльов у її останній фільмі.

До речі, у звязку з тою фільмою доходять чутки про ідею, на яку вcase вcase впав її режисер, щоби уможливити конечний у ній виступ дитини. Річ у тому, що у фільмі мала взяти участь — у невеликій ролі — 8-літня дитина. Каліфорнійський закон — як відомо, Голівуд лежить у стейті Каліфорнія — дозволяє на працю дітей у фільмі тільки тоді, коли знимка триває не більше 20-ти мінут на день. Та при крученню „діточих" сцен у „Саратозі" ніяким чудом не можна було вміститися в цих 20 хвилинах, а коли вони минали, родичі дитини забирали її, — спираючися на гострий закон, який, в разі його недодержання, накладає високі кари на батьків — безапеляційно домів. Це, очевидно, страшенно затягнуло працю над фільмою. Врешті режисер найшов вихід із ситуації: він зрезиґнував з участи у фільмі дотеперішнього „Вундеркінд-а", з яким не можна було більше працювати, як 20 мінут і на його місце найшов... трійняків, подібних до себе як дві, чи лак три каплі води. Порозумівшися з батьками, анґажували для „Саратоґи" всіх трьох: з кожним із трійняків накручували щоденно „приписові" двацять хвилин і в той спосіб і вовк був цілий і коза сита!..

Нема то, як голівудські режисери, коли треба найти вихід із трудної, чи навіть безвихідної ситуації!

Сумерк Маріон Девіс.

Чимраз менше вісток доходить із Голівуду про Маріон Девіс, білолицю красуню з великими очима і чорними бровами; а така постепенна „тиша" означає в голівудських звичаях: кінець карієри. Маріон Девіс здобула славу, здобувши серце й міліони часописного короля Америки, Віліяма Герста. Він окружив її нечуваним багатством та віддав на її услуги всю свою пресу, а це означало: здобуття вершин слави. І були часи, коли Маріон Девіс їх осягнула. Вона ще більше привязала до себе Герста, коли без надуми віддала до його диспозиції все своє майно і всі свої дорогоцінности. Коли трапилося таке, що Герст очутився раз в тяжкому фінансовому положенні підчас голосного американського „краху". Завдяки її помочі він знову „станув на ноги", та, очевидно, віддячувався зірці, як міг. Тепер Маріон Девіс одна з найбагатіших фільмових зірок у Голівуді; та її слава пройшла й починається її сумерк. Кажуть, що деяку ролю тут відіграло й негативне відношення частини американської суспільности до пресового концерну Герста.

—o—

Фільмові зірки мають „побічні" заняття.

Відомо, що артисти нинішних часів ріжняться від їх товаришів по професії зперед літ століття передовсім тверезістю і практичністю, з якою вони нині глядять на всі „земські", реальні, грошеві справи. Коли поняття „артист" було в девятнацятому столітті однозначне з „богемістом", а це знову означало майже у всіх випадках, що дана людина має довге, незачісане волосся, фантазійно завязану краватку та може й талант — то нинішні артисти всіх родів, не тільки назовні не ріжняться нічим від інших смертних, але ще й уміють, або бодай стараються займатися найбільш прозаїчною річчю в світі: збиранням маєтку... Рекорд у цьому напрямі бють, очевидно, фільмові артисти, яких велитенські зарібки дозволяють без зусиль відложити неодин гріш „на чорну годину". Та цікаво, що вони збирають, чи пак: збивають гроші не тільки своєю акторською професією, але чимало з них має ще й інші, побічні заняття, які також дають неабиякі доходи. Отже Чарльс Фарель, постійний партнер Джанетти Ґейнор, є менеджером великого тенісового клюбу. Популярний радіовий співак і фільмовий актор Кросбі оснував у Голівуді перегонове товариство і став власником стайні перегонових коней, які в ріжних містах Америки „вибігують" гроші для свого пана... Про знамениті інтереси Мері Пікфорд — як купівля і перепродажа площ і домів у Голівуді — вже нераз говорили й писали. Ґеджінал Денні є конструктором літаків; Чарльс Раглес плекає... породисті собаки і має з їх продажі незлий дохід. Аль Джольсон має фарму помаранч, а Френсіс Ледерер і Дікс є „хліборобами": перший із них спровадив із Франції та Еспанії культури шляхотних виноградів і сподіється, що незабаром на своїй фармі в Сан Фернандо почне виробляти вина; Дікс має плянтації чаю. Також покійна Джін Гарльов мала побічне заняття: вона займалася архітектурою помешканевих влаштувань і була у цій ділянці справжнім — і очевидно відповідно гонорованим — спецом.

ВІЙСЬКО У ГОЛІВУДСЬКІЙ ФІЛЬМІ.

Нераз бачимо в американських фільмах прегарні баталістичні сцени, але рідко коли думаємо про те, яке властиво військо бере участь у цих сценах. Зрадимо цю тайну: це відділ статистів, який складається з 150-ти молодих людей, вибраних і по військовому вишколених німецьким ротмістром Ріхардом фон Опель. Він вивчив свій відділ методів ріжних країв та команди в 27-ми мовах. Це „військо" виглядало „як справжнє" американське з кольоніяльного періоду 18. стол. у фільмі „Чарівниця з Салем" (з Кльодеттою Кольбер); зовсім „по німецьки" виглядав цей відділ у фільмі Ремарка „Поворотна дорога"; еспанським військом були знову ці 150 людей ротмістра фон Опеля у фільмі „Райський птах". Тепер, на відміну, вони будуть французькими чи пак московськими вояками у найновішій фільмі Грети Ґарбо „Пані Валевська".

Ротмістр фон Опель заробляє тижнево коло 250 долярів; кожний із його „військових" коло 20-ти долярів за кожний день праці.

—o—

Фільмова хроніка.

Велику частину фільми „Гра на чердаку" під режисерією Герберта Селясіна, з Альредом Аблєм, Сузі Ляннер, Карстою Лек, Віктором де Кова, Павлом Гайдеманом, Губертом ф. Маерінґа з іншими накрутили на чердаку трансатлянтійського корабля „Бремен", підчас його подорожі до Америки. Ці кіновідвідувачі які пізнають, які сцени накручено на кораблі, а які в ателіє, могтимуть брати участь в конкурсі, в якому першою нагородою буде люксусова подорож до Англії.

•

Наступ на міжнародню концесію в Пекіні — постійну небезпеку для европейців з боку китайців, представляє нова фільма виробництва „Тодіс-Саша" під наголовком „Алярм у Пекіні", Головні ролі грають: Ґустав Фреліх, Лені Маренбах, Петер Вос та інші

•

„Коли жінки мовчать"— це назва нової фільми — комедії Уфи. Темою фільми перші подружні громовиці, по яких ще швидше, чим захмарилось, заблисне сонце.

Останні вісти.

АМБАСАДОР КАВАГОЕ ПРИЇХАВ УЖЕ ДО ШАНГАЮ.

Японський амбасадор Кавагое приїхав із Дайрену до Шангаю, де відбуде розмови з органами японської влади. Покищо не відомо, коли він виїде до Нанкіну, де — як запевняють із китайської сторони — урядові чинники готові перевести розмови, якщо він виступить з конструктивними пропозиціями, які моглиб довести до полагодження конфлікту

АКЦІЯ КИТАЙСЬКИХ ВІЙСЬК.

Китайські війська посунулися здовж залізничої лінії Ганков—Пекін і осягнули Нанкаован на північ від Ліянсіян. Місцевість цю заняли вчора, одначе контакту з японськими військами, яких передні стежі є на полудне від Шансінтієн не навязали. 38. дивізія, яка потерпіла підчас боїв у Тієнсіні при кінці липня, покинула позиції, які займала. Її заступили нові частини китайської армії.

ПОЧИНАЮТЬСЯ ВОЄННІ БЛАГОДАТИ.

Китайська агенція „Централь Нюс" повідомляє, що японська влада заборонила вивозити збіжжя з Нанкіну. У місті створився окремий комітет, якого завданням буде доставляти мешканцям найконечніші продукти.

—o—

НАПРУЖЕНА СИТУАЦІЯ В ГАНКОВ.

Ситуація в Ганков дуже напружена. Японську концесію окружає 10.000 вояків. Господарський бойкот японців сильно скріпився. Кореспондент „Асагі" повідомляє, що багатьох китайців розстріляли, або арештували за вдержування зносин, або за торговельні умови з японцями. Довкола японської концесії умістили китайці гармати і скоростріли. Всі получення між японською концесією і китайським містом перервані, одначе військові японські органи запевнили японським громадянам охорону життя.

БОЖЕВІЛЬНИЙ ТАНЕЦЬ КРОВИ У СОВІТАХ.

Сталін загрожений Димітровом.

Французька преса приносить нові вісти про розмір „чистки" в Совітах. Сталінові загрожує генеральний секретар Комінтерну Димітров, якого популярність росте з кожним днем. Сталін хоче усунути Димітрова, а відтак всі місця обсадити москалями. Арештовано багато інжинірів-директорів фабрик. Через те впала продукція у хемічних фабриках. Також у воєннім промислі сильна чистка.

На Кавказі розстріляли 12 залізничанків із Пятигорська під замітом саботажу.

ПРОТЕСТ АНГЛІЙСЬКОГО АДМІРАЛА У СПРАВІ БОМБАРДУВАННЯ ЛІТАКІВ.

Британський генеральний консуль в Альжирі стверджує у звіті, пересланім до адміралції до Льондону, що літаки, які заатакували корабель „Брітіш Корпораль" належали до повстанців. На крилах виділи знаки гранатового хреста св. Андрія.

У справі цього інциденту склав англійський адмірал командант третьої ескадри кружляків енергійний протест в Пальмі.

В. ШАНОВНИХ АВТОРІВ І ДОПИСУВАЧІВ просимо завжди памятати, що рукописи треба писати тільки на одній сторінці, читко й виразно, залишати між рядками відступ (т. зв інтерлінію) і вживати паперу, на якому чорнило не заливає. Рукописи, що не відповідають цим вимогам, Редакція може використати тільки з трудом.

НОВИНКИ.

— **Найсолідніші футра тільки у Юліяна Глушевського**, Львів, пл. Капітульна 3. І., телефон 254-46.

— **Перевіз меблів, багажів та товарів виконує** дешево та солідно українська перевозово-спедиційна **кооп. „ГАРМА", вул. Марш. Фоша, магазин „Депо"** — тел. 287-05, по 3. год. 200-26.

— **Чи знаєте, що в єдиній українській господ. школі Т-ва „Просвіта" в Милованню** п. Рошнів к. Єзуполя, можете дістати на осінній сезон **першорядні щепи тільки по 1 зол. за штуку, а** при більшій кількости ще й відповідний опуст? Рівнож насіння городове дістанете за 75 прц. риночної ціни. **На щепи шліть вже замовлення, бо з кінцем вересня та з початком жовтня найдогідніша пора до саджения!** 1375 3—10

— **Футра нові мужеські і жіночі** замовляйте і старі переробляйте **у Карпяка, Зибликевича 4.**

— **Стоматольог д-р Бережницький** виїхав на відпочинок. Вернеться 30-го серпня ц. р.

— **Вже появився Ювилейний Календар „Просвіти" на 1938. рік.** Календар має понад 250 сторін друку і коштує тільки 1.20. Читальні, кооперативи та всі інші установи і свідомі люди подбають, щоб цей календар знайшовся в руках кожного українця, бо „Просвіта" на це заслуговує. Питайте за ювилейним календарем „Просвіти" по всіх книгарнях, по читальнях, кооперативах і в мужів довіря „Просвіти". Зголошуйтеся на продавців календаря за відповідною винагородою. Кожний покупець знайде в календарі ще й стінний календар на 1937. рік як безплатний додаток. **Замовлення слати на адресу:** Книгарня „Просвіти", Львів, Ринок 10. І.

—

— **Новий совітський консуль у Львові.** За згодою польського уряду совітським консулем у Львові став Анатоль Яковлевич Клімов. Львівський совітський консулят обслуговує воєвідства львівське, волинське, тернопільське, станиславівське, краківське і люблинське.

— **Нова автобусова лінія.** Автобусове підприємство в Яворові урухомило з днем 1. ц. м. постійну автобусову комунікацію на лінії Ярослав—Радимно—Львів. Автобус виїздить з Ярослава в 6. год. рано і приїздить до Львова в год. 9.35. Виїздить зі Львова (пл. Стрілецька) в год. 5. попол.

— **Папський нунцій в українській церкві в Чернівцях.** Як звідомляє „Рада", папський нунцій Андрій Касуллю відвідав 10. ц. м. українську гр.-кат. церкву при стр. Романа в Чернівцях. В год. 10. зібралося перед церквою велике число вірних, хоч це була робітна днина. Парох церкви о. Ярослав Злепко в заступстві хорого ген. вікарія о. Михайла Сімовича, при співучасти шістьох священників привитав нунція, звертаючись до нього в латинській мові та передаючи йому хліб-сіль і церковні ключі. Після нього промовив до нунція по українськи д-р Володимир Гузар ось так: „Ваша Ексцеленціє! „Вирвеш ми очи і душу ми вирвеш, а не возьмеш любови і віри не возьмеш, бо руське ми серце тай віра руська". — Ваша Ексцеленціє! Отсі слова українського священника Маркіяна Шашкевича виписані золотими буквами на стіні церкви, в яку зараз увійдете. В імені вірних цієї церкви вітаю Вас грімким українським Слава! — Рівночасно прохаю передати Найсвятішому Отцю запевнення, що в боротьбі за правдиву Христову віру Він знайде усіх українців на першому місці".

— **Проти б. куратора Ґадомського у Львові** ведуться, як подає польська преса, доходження під закидом службових переступств. Пан куратор уживав службового авта до приватних цілей і брав надмірні дієти. Нпр. виїхавши на похорон сина воєводи Пражмовського, що помер трагічно, побрав з каси дієти, подаючи свій виїзд як службовий. А любив їздити дуже часто і без потреби, очевидно, щоб заробити на дієтах. Взагалі мав серед учительства якнайгіршу опінію. Наказував проти вчителів доходження через дрібниці. Говорили про нього, що він знав тільки дві справи, до яких мав замилування: робити дисциплінарки і грати в бріджа.

— **Нострифікація дипльомів.** Оголошено урядове звідомлення про нострифікацію закордонних наукових дипльомів у вищих школах. В часі останніх двох років нострифіковано 283 дипльоми, з чого на дипльоми докторів медицини припадає 167 нострифікантів.

— **За підвишку лікарських гонорарів у судах.** Лікарські палати зажадали від міністерства підвишки гонорарів за виступлення лікарів у судах як знавців. Дотеперішні гонорарі є на думку лікарів занадто низькі. Мінімальний лікарський гонорар при урядових експертизах устійнено на 20 зол. замісць 10 зол.

— **Комуністичну організацію на Волині** викрито недавно. Членів організації арештували в селі Смідиню біля Ковля, де вони зібралися на партійну нараду. Як повідомляє польська преса, головою організації був 27-літній студент Олександер Луцкевич, що удержував звязок з осередками КПЗУ у Львові, Ковлі та Люблині і видавав смертні присуди на членів, що ділали на шкоду партії. З його наказу вбито 7 осіб, м. ін. Миронюка, Похольчука Мельника та Олексюка. Одночасно арештовано Ів. Полачинського, Льва Бобка, Ів. Кисла, В. Вешка, Юл. Токарського і Б. Луцкевича.

— **Нові ціни спірту.** Міністерство скарбу видало розпорядок, яким устійнило нові ціни спірту на неконсумційні або промислові цілі. За один літр 100-процентового спірту встановлено ціну: а) до лікувальних і фармацевтичних цілей 7.50 зол., б) до перфумерійно-косметичних цілей 5 зол.; в) до науково-ляборатарійних цілей для вищих наукових заведень і фахових шкіл 1.90 зол.; г) до виробу етеру, лякеру та на інші промислові цілі 0.70 зол. Ціни денатурату за літру 0.95 зол.; 3/4 літри 0.75 зол. і пів літри разом з фляшкою 0.55 зол.

— **Сконфіскована книжка.** Цілий наклад польського письменника Антона Гроновича п. н. „Не дорога рецепта" сконфісковано у Львові за переступство з § 154 к. з. (гльорифікація чужого державного устрою).

— **Зріст консумції пива.** За обчисленням союзу броварів у Польщі продано в липні ц. р. на внутрішньому ринку 177.000 гектолітрів пива. В порівнанні з торічним липнем консумція піднеслася на 2 прц. У перших сімох місяцях ц. р. бровари продали на внутрішньому ринку 766.000 гл пива або на 13.6 прц. більше, ніж торік.

— **Загроза повені.** Наслідком дощів ріки в Надвірнянщині піднеслися понад свій звичайний рівень. Прут в околиці Микуличина виступив із берегів і затопив поблизькі гуцульські хати. Також Бистриця Надвірнянська і Солотвинська грозять виливом. — З причини дводенного дощу на ріці Рибниці в Косівщині піднеслася вода на 1 метер понад рівень. Вода забрала кілька кладок, міст під Москалівкою загрожений.

— **Пожежі.** В Шептичах пов. Рудки вибухла пожежа в стодолі Розалії Коньчик і знищивши її загороду, перекинулась на будинки сусіда Миколи Коньчака, що також згоріли. Пожежна сторожа вгасила вогонь. — В Золотковичах пов. Перемишль згоріла стодола солтиса І. Канятина з цьогорічним збіжжям. Вогонь підложив хтось із учасників фестину, що відбувався недалеко, кинувши недокурок. — В Нижанковичах згоріла стодола Марії Букальської підпалена якимсь волоцюгою. — В Лисятичах пов. Стрий хтось підпалив збіжжя на полях Макса Буксбавма.

— **Львівська хроніка.** Із заведення для умових хорих у Кульпаркові втік 50-літній Микола Лучко. — На Левандівці появилися скажені пси. — Служниця Анна Васечко при вул. Собіщини напилася сільного квасу, завівшись у любові. — Швець Йосиф Шихульський при вул. Ліндого пробував отруїтися денатуратом. — На стриху камяниці при вул. Яблоновських 26 найшли недопаленого трупа новонародженої дитини.

— **Краєва хроніка.** В Сіняві ярославського повіту застрілився начальник почтового уряду, 29-літній Мечислав Журовський з причини нервового розстрою.

— **Гуцули зафундували літак.** Делегацію гуцулів косівського повіту прийняв міністр військових справ Каспшицький. Делегація вручила йому 37.500 зол., які зібрала серед гуцульського населення на закупно літака для польської армії.

— **З Польщі.** У Варшаві арештовано 32 особи здебільша купців, вмішаних у сензаційну аферу. — В Дзедзіцах завалилася стіна при будові галі машин у сталевій вальцівні, при чому згинув один робітник, а трьох тяжко потовкло. — У Варшаві з пятого поверху при вул. Маршалківській кинулася на вулицю 26-літня вчителька Ірина Бельке серед таємничих обставин.

— **Кінець світа 15. серпня ц. р.** Таку страшну вістку приніс французький часопис „Ліберте". Вістка походить від одного астрольога, що живе під Парижем і від довшого часу студіює астрономію. Він ствердив, що хвіст комети Фінелера, яка находиться тільки 80 міліонів кільометрів від землі, вдариться 15. ц. м. з нашою землею. Часопис додає, що також інші астрольоги і ворожбити прийшли до переконання, що катастрофа цього дня є неминуча.

— **Стихійні катастрофи в Китаю і Кореї.** Китайську провінцію Кіянсу навістив уночі тайфун

[illegible]кого знищення. Буря впала до рі- і наробила [illegible] винесла її води і залляла одно село, ки Уитсе, [illegible] кількасот осіб. На другий день при чому [illegible] кількадесять тіл. Затонула також вода [illegible] прочанами. Той сам тайфун навіс- джонка [illegible] і знищив провінцію Гіян. Згинув також [illegible]00 осіб, ранених є значно більше. було повер[illegible] всі засіви рижу. Одночасно силь- Буря зни[illegible] навістив деякі сторони Китаю, ний земле[illegible]уло кількадесять осіб.

при чому [illegible] **летунська катастрофа.** Літак че- — Жах[illegible]овітського товариства, що обслу- кословаць[illegible]ага-Москва, розбився коло села гує лінію [illegible]стрицького повіту в Чехословаччи- Страцен[illegible]до тла. Чотири члени залоги і два па- ні і зго[illegible]ріли на вугіль. Літак вилетів із сажири Праги.

— За[illegible]**назв буковинських стацій.** Черно- вецька [illegible]кція залізниць повідомила про змі- ну назв [illegible]ких залізничих стацій на Буковині. Отже н[illegible] Прон Пумнул перемінено назад на Іцкани, [illegible]льондор на Жидова, Гормузакі на Лашківка, [illegible]рон Кости на Солонець. Сталося це за дома[illegible] генерального штабу.

— В [illegible] **„королеву циганів“.** Як повідомляє черновецька преса, біля Пітештів румунська жан- дармерія [illegible]била 21-літню Любу Черебковську, яку на[illegible] теж „королевою циганів“. Дівчи- ка, [illegible] уроди і жорстокости, зорганізувала ватагу [illegible] крала діти каліки, які продавала опі- сля [illegible]ам. Діти пропадали так часто, що жандар[illegible]я владила облаву на циганів. Коли окруж[illegible] циганський табор, циганка як боже- вільна [illegible]лася з ножем у руці на жандармів, які, [illegible]учи зловити бандитки живцем, застрі- лили [illegible] арештовано 20 членів циганської ва- таги.

Дописи.

БРІДЩИНА.

[illegible] в честь М. Шашкевича в Підкамені. Заходом [illegible] філії „Просвіти“ у Підкамені відбула- ся [illegible] м. академія в приводу 100-ліття „Русалки Дністрової“ і для вшанування свого патрона о. М. Шашкевича. [illegible] в год. 10.30 делегат Головного Виділу Т-ва „Просвіта“ о. кан. Дзерович зі Львова відправив торжественну Службу Божу в асисті оо. Прокопчука та [illegible]ського і 2-ох священників та дяків. Опі- сля [illegible] за душу Пробудителя Галичини, що з неї ставуло 12-ох довколичних священиків. При [illegible] о. кан. Дзерович виголосив патріотичну пропо- відь до понад 2000 селян. Підчас Служби Божої співав добре хор тов. „Просвіти“ з Наквашн під управою Ст. Перкача. Зимна погода і дощі отримали багато про- світян від участи у святі, та проте в год. 14.15 в салі „Народнього Дому“ в Підкамені було коло 600 прияв- них, які прийшли незорганізовано зі церкви, бо вла- да заборонила похід і транспаренти. Академія почала- ся в прибраній дубовими вінками салі і замасній зе- леною оцені кантатою в честь о. Маркіяна до слів і ком- позиції Б. Т. Садовського, що її відспівали злучені хо- ри Підкаменя, Черниці і Немяча під управою компози- тора. З черги відкрив академію голова філії д-р Р. Ку- зів, вказуючи, що це перше Маркіянове свято на під- льоссю опер. співака Гаска („Цвітка дрібная“, „Роди- каменецькій землі. На дальшу програму склалися: со- мий краю“) з акомп. п. Садовського, міш. хор. Неляча („Не згасайте ясні зорі“) під управою Вояс Дарії, цитровий дует п. Галі і Вол. Садовських (арія з опери „Корневільські дзвони“), деклямація п. С. Сабаль („Ру- салка Дністрова“ М. Матієва-Мельника), хор з Підка- меня („Нещасний“), декл. п. Ліди Клепарчуківної („Бандурист“), знаменитий муж. хор з Черниці („Мій край, мій рай“, „Дайте руки“) під орудою Ст. Гара- симчука; сольоспів п. Гаска („Гетьмани“) і реферат о. ради. Ст. Клепарчука, добре підготований і поетично виголошений про Маркіяна та його добу. На закінчен- ня о. кан. Дзерович зворушливо говорив про долю „Ру- салки“. Академію закінчено національним гимном. А- кадемія була підготована дуже дбайливо і совісно, праздковий лад тримали впорядчики і луговики. Мо- ральне вдоволення велике. Дохід призначено на справ- лення філіяльного прапора.

Втрати селян від посухи у Брідщині. У зв'язку з великою посухою Львівська Хліборобська Палата зі Скарбовою Палатою у Львові рішила зібрати дані про шкоди у всіх трьох східних воєвідствах Галичини. Дня 21. червня п. р. брідський староста скликав окре- му нараду в цій справі при участи комісії провірення шкід спричинених посухою. До комісії входили деле- гати Хліборобської і Скарбової Палати в особах інж. Гуралевського, рад. Кучинського та представника „Ма- лопольського Рільничого Т-ва“, п. Маліка зі Львова. На нараду прибули представники: господарських, коо-перативних та кредитових організацій і представники збірних громад та деяких господарів. Завданням нара- ди умožливити львівській комісії стрічу з представни- ками місцевих хліборобів, щоби запізнатися зі станом шкід у повіті, спричинених посухою та вжити відповід- них заходів для злагіднення наслідків посухи. Зпоміж українських установ запросив староста лише філію „Сільського Господаря“, що виделегувала на цю нара- ду як відпоручника Ол. Вислоцького. На нараді пере- важали кольоністи-мазури. В дискусії забирали голос майже всі присутні, підкреслюючи, що господарський рік є куди гірший ніж попередній, що дуже потерпіли від посухи пашні, а зі збіжжя найбільше потерпів яч- мінь, бо на 50 проц., інші збіжжа на 20—30 проц. Оди- ноке просо гарно зародило. Делегат філії „С. Г.“ у Бро- дах висловив здивування, що крім філії „С. Г.“ старо- ста не запросив інших українських хліборобських ор- ганізацій, таких як: Повітовий Союз Кооператив, що нині є найповажнішою торговельною інституцією в Бродах та Украінбанк, що одинокий з брідських банків лишився кредитоздатним. Не запрошено теж тільніших українських хліборобів з повіту, хоч у письмі до ста- роства Хліборобська Палата про це згадує. Зате запро- шено самих поляків. Виходилоб, що українців у пові- ті немов нема (?!). Це дивне явище староста „виясняв“ тим, що мав дуже короткий час до запрошень на нараду та що він не робить ніяких ріжниць і хоче спів- працювати також і з українцями, оминаючи всяких не- порозумінь між двома народами нашого повіту. На на- раді устійнено, що найбільше потерпіло від цьогоріч- ної посухи збіжжа на пісках, бо на 50 проц., дальше на громоші до 40 проц., менше потерпіли збіжжа на тяжких землях з природи вогких — глинястих на 25 проц. Забираючи вдруге голос представник філії „С. Г.“ просив членів комісії, щоб вона висувала отам рі- шальним державним чинникам та щоби вони обнижи- ли на 50 проц. податки в нашому повіті, щоби отрима- ли цього року всякі екзекуції, щоби відписали залеглі податки та дали нашим хліборобам корисні позички у державних банках. Всі бажання і заваги промовців члени комісії записували собі. На нараді рішено без- посередньо оглянути поля в повіті. До цієї комісії з мі- сцевих увійшли: нач. В. Гошко від скарбового уряду, проф. Ернест від О. Т. Р. і делегат філії „С. Г.“. Комі- сія виїхала на поля двома автами брідського та львів- ського старости та оглядала поля в Ганях Старобрід- ських, де на громошах урожаї дійсно марні, в Суховолі, де комісія говорила з місцевими селянами та огля- нула Районову Молочарню, з якої винесла гарне вра- жіння. Опісля оглянула поля Черниці, Накваші, Підка- меня, Пеняк, Гутиськ Брідських, Волох і Поникви. З Поникви комісія виїхала на поля Ясенова, Суходолів і т. д. З черги виїхала до кольонії „Варшавка“ під Бро- дами, де дня 7. м. м. град майже зовсім знищив уро- жай і мазурі-кольоністи залишилися без хліба. Град знищив теж частину урожаїв села Клекотова, що до- тепер ніхто ні до філії „С. Г.“ у Бродах, ні до скарбо- вого уряду цього не зголосив. Дуже це дивне, що на- ші селяни, хоч понесли шкоду від граду, самі не хо- чуть пільги в податках, чи евентуальної допомоги в грошах, що їм законно належиться. Слід зазначити, що елементарні шкоди оцінює комісія при скарбовім уря- ді у Бродах, до якої належать і наші два хлібороби, а саме: п. Ярослав Гриневецький і п. О. Вислоцький, призначений Хліборобською Палатою знавцем при о- цінці елементарних шкід. По дорозі з „Варшавки“ до Лешнова, комісія оглядала поля при гостинці. Радник скарбової палати, від якого залежить передовсім об- нижка податків, заявив, що у брідському повіті не є так зле, як це говорилося на конференції. Всежтаки шкоду признав та обіцяв предоставити у Львові рішаль- ним чинникам, що Брідщина потерпіла 20—25 проц. від цьогорічної посухи та обіцяв вклопотати у них чин- ників поміч для неї. Другого дня комісія виїхала до Берлина і до Станиславчика. Брідський староста теж обіцяв постаратися зі свого боку у вищих властей про допомогу для селян, які потерпіли від цьогорічної по- сухи.

Олександер Вислоцький.